

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor Penitenciární péče
(kombinace):

**TREST SMRTI, POSTOJ SPOLEČNOSTI
DEATH SENTENCE, ATTITUDE OF SOCIETY**

Bakalářská práce: 08-FP-KSS-4009

Autor:

Petra HAVLÍKOVÁ

Podpis:

Adresa:

Střelecký Vrch 715

463 31, Chrastava

Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří VACEK, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
86	14	5	2	21	1+1CD

V Liberci dne: 15. dubna 2009

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Petra HAVLÍKOVÁ
Adresa:	Chrastava, Střelecký Vrch 715, 463 31
Studijní program:	Sociální práce
Studijní obor:	Penitenciární péče
Kód oboru:	7502R023
Název práce:	TREST SMRTI, POSTOJ SPOLEČNOSTI
Název práce v angličtině:	DEATH SENTENCE, ATTITUDE OF SOCIETY
Vedoucí práce:	doc. Ing. Jiří VACEK, CSc.
Termín odevzdání práce:	15. 04. 2009

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Petra Havlíková

Datum: 26.2.2008

Podpis studenta:

Cíl práce:

Dějiny trestu smrti v české zemi (světě). Alternativy výkonu trestu. Kontraindikace pro a proti existence sankce. Zjištění úsudku na trest smrti u občanů v České republice (široká veřejnost, odborníci fungující v oblasti trestního práva, odsouzení ve VTOS, oběti). Viktimologie. Zjištění, zda by znovuzavedení trestu smrti snížilo páčání zvlášt' závažných trestných činů (výzkum odsouzených, názor odborníků fungující v oblasti psychologie).

Základní literatura:

SVÁTEK, Josef. Dějiny poprav a katů v Čechách. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Havran, 2004. 225 s. Mýtus. Sv. 10. ISBN 80-86515-45-1.

LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. opr. A rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 294 s.

Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 2. ISBN 80-86621-09-X.

Kriminalistický sborník, vyd. Ministerstvo vnitra.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1 Praha: Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80247-2014-2

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 15. dubna 2009

Petra Havlíková

Děkuji vedoucímu mé práce panu doc. Ing. Jiřímu Vackovi, CSc. za vstřícný přístup, přínosné instrukce a příjemné jednání.

Děkuji mé mamince, která mi umožnila první krok do studia.

Děkuji všem, co se podíleli na spolupráci při psaní této práce.

Název bakalářské práce: Trest smrti, postoj společnosti

Název bakalářské práce: Death sentence, attitude of society

Název bakalářské práce: Todesstrafe, Stellungnahme der Gesellschaft

Jméno a příjmení autora: Petra Havlíková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2008/09

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala oblastí trestu smrti, především postoje společnosti k této problematice. Jejím cílem bylo objasnit, zda by česká veřejnost přijala trest smrti jako sankci a zda si myslí, že by její hrozba ovlivnila snížení kriminality. Práci tvořily teoretická část a praktická část. V teoretické části byl pojem trestu smrti interpretován odbornými zdroji, v praktické části bylo pomocí dotazníkového šetření u 250 respondentů zjišťováno, jaké názory mají na sankci trestu smrti. Součástí praktické části je názorová případová studie. Výsledky šetření prokázaly konkrétní stanovisko společnosti na trest smrti, následně výsledky vyústily v konkrétní navrhovaná řešení v oblasti prevence, zpřísnění sankcí, důležitosti prvku rodiny ve výchově. Za největší přínos práce v dané problematice bylo možné považovat zjištění názorů respondentů a jejich následné vyhodnocení.

Klíčová slova: trest smrti, historie trestu smrti, penologie, kriminalita, dotazník, případová studie, policie, věznice, soud, veřejnost, kazuistika.

Summary:

This bachelor thesis have considered the death penalty theme, above all the position of society to this problems. It's goal was to clarify, if the czech public is willing to accept the death penalty as a sanction and if the threat of death penalty can reduce the crime rate. This bachelor thesis included theoretical and practical parts. In theoretical part, the death penalty was interpreted by the professional sources, the practical part contains questionnaire survey, which in the sample of 250 informants poll the society about the death penalty. Part of practical section is opinion case study. The results of the questionnaire surfy proved the concrete position of the czech society to the death penalty, results also lead in the concrete solutions in prevention, aggravation of sanctions, importance of the family education. The greatest contribution of this bachelor thesis was identification of the opinions of the informants and in consequence the data evaluation.

Keywords: death penalty, history of the death penalty, penology, crime rate, questionnaire, case study, police, prison, court, public, kasuisty.

Zusammenfassung:

Die Arbeit befasste sich mit dem Bereich der Todesstrafe, vor allem mit der Stellungnahme der Gesellschaft zu dieser Problematik. Das Ziel dabei war zu klären, ob tschechische Öffentlichkeit die Todesstrafe als Sanktion annehmen würde und ob sie denkt, dass ihre Drohung Abnahme der Kriminalität beeinflussen würde.

Die Arbeit wurde aus einem theoretischen und einem praktischen Teil gebildet. Im theoretischen Teil wurde der Begriff der Todesstrafe durch Fachquellen interpretiert, im praktischen Teil wurde mithilfe eines Fragebogens von 250 Befragten festgestellt, was für die Ansichten sie über die Todesstrafe haben. Zum Bestandteil des praktischen Teils ist Ansichtsfallstudie. Die Ergebnisse der Ermittlung bewiesen konkrete Stellungnahme der Gesellschaft zur Todesstrafe, nachfolgend die Ergebnisse übergegangen in vorgeschlagene Lösung im Bereich der Vorbeugung, Verschärfung der Sanktionen, Wichtigkeit des Faktors Familie in Erziehung. Als grösster Beitrag der Arbeit in der gegebenen Problematik war möglich Feststellung der Stellungnahme der Befragten und ihre nachfolgende Auswertung betrachtet.

Schlüsselwörter: Todesstrafe, Geschichte der Todesstrafe, Strafrechtslehre, Kriminalität, Fragebogen, Fallstudie, Polizei, Gefängnis, Gericht, Öffentlichkeit, Kasuistik.

Obsah:

1 ÚVOD.....	10
2 TEORETICKÉ VÝCHODISKO PRÁCE.....	13
2.1 ÚVODNÍ SLOVO	14
2.2 ZÁKLADNÍ POJMY	14
2.3 HISTORIE TRESTU SMRTI V ŠIROKÉ ROVINĚ	16
2.4 HISTORIE TRESTU SMRTI V ČECHÁCH.....	19
2.4.1 PRVOPOČÁTKY PRÁVA	19
2.4.2 HISTORICKÉ LEGISLATIVY TRESTU SMRTI.....	22
2.5 TRESTY SMRTI VYKONANÉ V ČESKOSLOVENSKU V LETECH 1918-1989	25
2.5.1 DETAILNÍ LEGISLATIVA V LETECH 1918-1989.....	25
2.5.2 POPRAVY V ČÍSLECH	28
2.5.3 MÍSTA A ZPŮSOBY VYKONÁVÁNÍ TRESTU SMRTI	31
2.6 VYBRANÉ DRUHY POPRAV	32
2.6.1 ELEKTRICKÉ KŘESLO	32
2.6.2 PLYNOVÁ KOMORA.....	33
2.6.3 SMRTÍCÍ INJEKCE	34
2.6.4 POVĚŠENÍ.....	35
2.6.5 STĚTÍ (GILOTINA).....	35
2.7 ARGUMENTY PRO A PROTI TRESTU SMRTI	36
2.8 TREST SMRTI V SOUČASNOSTI.....	38
2.9 PENOLOGIE	40
2.9.1 ZÁKLADNÍ POJEM	40
2.9.2 ZÁKLADNÍ FUNKCE TRESTU, ÚČEL	40
2.9.3 VÝKON TRESTU V ČR.....	41
3 PRAKTICKÉ VÝCHODISKO PRÁCE.....	43
3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	44
3.1.1 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	45
3.2 POUŽITÉ METODY	45
3.2.1 DOTAZNÍK.....	46

3.2.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE	48
3.3 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	49
3.4 PRŮBĚH PRŮZKUMU	52
3.4.1 VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADU Č. 1	55
3.4.1.1 JINÉ ZHODNOCENÍ K PŘEDPOKLADU Č. 1	61
3.4.2 VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADU Č. 2	65
3.5 PŘÍPADOVÁ STUDIE	72
3.5.1 ANAMNÉZA.....	72
3.5.1.1 OSOBNÍ ANAMNÉZA.....	73
3.5.1.2 RODINNÁ ANAMNÉZA	73
3.5.1.3 KRIMINÁLNÍ ANAMNÉZA	74
3.5.1.4 SOCIÁLNÍ ANAMNÉZA	74
3.5.2 PSYCHIATRICKÉ VYŠETŘENÍ.....	76
3.5.3 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ.....	78
4 ZÁVĚR	79
5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ.....	81
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	84
7 SEZNAM PŘÍLOH.....	86

1 ÚVOD

... poklidný a spořádaný život jedince... náhlý zásah opovrženímhodným a brutálním jednáním jiné osoby... *emoce* ... zánik lidské existence ... smutek ...*emoce* ... táhnoucí se soudní přelíčení ... *emoce* ... vyřčení verdiktu osobou v taláru ... emoční výbuch vinnou nesouhlasu s konečným rozhodnutím justice ... *emoce* ... oběťmi hořce vyřčené slovní spojení nesoucí pach pomsty ... žádáme ... **TREST SMRTI !!!** ...

Zcela záměrně jsem opakovaně použila podstatné jméno o celkové délce pěti písmen. Ano, to slovo je *emoce*. Lidské *emoce*. Po přečtení nekonkrétního útržku u většiny z nás převládne *emoce* vyvolávající negativní pocit, pocit nenávisti. C.E.Izard definoval *emoce* „jako primární motivační systém člověka“. A jestliže si dáme do jedné skupiny *emoce* a již zmiňovaný útržek, výsledné zvolání „TREST SMRTI“ pak můžeme lehce zpochybnit, neboť *emoce* nejsou dobrým „soudcem“.

Je nepochybně zřejmé, že veškeré diskuze o trestu smrti se rozvíjí ve chvíli, kdy je spáchán zvláště závažný trestný čin, doprovázený brutálním, nelidským, surovým koloritem. Můžeme s určitostí tvrdit, že zde hovoříme o hrdelních zločinech. Kruté znásilnění, těžké ublížení na zdraví s nezvratitelnými následky, nelidské týrání a mučení, a především zcela zavrženíhodné vraždy, toto vše v nás probudí touhu být soudcem a konat spravedlivě, touhu trestat ve stejné rovině s jednáním „zrůdy“, „monstra“, „nestvůry“ a často v emočním záchvěvu vyslovíme u televizních novin, denním tisku, knih, rádiu, ona dvě slova, trest smrti.

I ve svatém Písmu nalezneme spor. Kapitola dvacátá starého zákona přikazuje „Nezabiješ!!!“. A kde nalezneme onen zmiňovaný rozpor? O pár kapitol dále si přečteme myšlenku „život za život, zub za zub“. Že by nám ani samotná bible nepomohla s odpovědí nad rozvahou při položení otázky

zda sankci trestu smrti řící ano, či ne? A kdo vlastně určí a stanoví tak rozhodující hranici, kde aplikovat trest nejvyšší?

Pokud se dotkneme stínu minulosti, má samotný hrdelní trest smrti až neuvěřitelnou historii. Bylo vydáno mnoho literárních děl v různých jazycích s tematikou trestu smrti, a přestože je nabídnuta široká nabídka, je tolik možností jak tematiku pojmout a z jakého způsobu či z jakého úhlu pohledu, že nenajdeme dvě díla, která by se ve většině obsahu shodovala. Slovem i písmem nalezneme aspekty trestu smrti publikované v rovině filozofické, morální, náboženské nebo legislativní. Existují publikace založené na faktech, tabulkách, grafech a strohých statistikách, stejně tak obrázkové, poučné, obohacující publikace svou rozsáhlostí a odborností spíše podobné encyklopediím.

Při výběru okruhu a posléze přesného názvu své bakalářské práce jsem byla ovlivněna svým zaměstnáním. Pracuji v současné době u republikové policie jako pořádkový policista a ve své praxi se setkávám s aplikací a výkonem práva od krádeží se společensky nízkou nebezpečností pro společnost až po kruté vraždy. Jako orgán činný v trestním řízení stojím na straně nezaujaté k případu, nicméně z profesionálního i lidského hlediska mě zajímá, jak tyto případy dopadají a jak už jsem výše zmínila, vzhledem k výsledným sankcím, mě občas přepadají již nám známé emoce obohacené o příměs zvýšeného nároku na spravedlnost.

Studiem dostupných literárních děl, internetových zdrojů, časopisů a dalších publikací jsem byla já sama obohacena o neskonalou míru zajímavých informací, do té doby netuších.

Historie a dějiny pojmu trestu smrti se datuje od středověku a zcela nepopíratelně se opírá do naší současné doby. Mrazí nás snad z pocitu brutality, kterou trest provázel a provází? Nebo nás mrazí z toho, že lidstvo i v 21. století tuto variantu trestu stále připouští a je diskutabilní u států, kde

trest zaveden není? Či spíše nám má mrázit z pocitu nás samých, že vlastně tento trest potřebujeme?

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat tematiku trestu smrti jak v teoretickém východisku, tak i v praktickém východisku a v resumé se krátce, zato výstižně, vyjádřit několika stručnými a jasnými slovy k postoji samotné sankce jakož i postoji společnosti k nejvyšší sankci, kterou kdy samotné lidstvo mohlo vymyslet.

V teoretickém východisku se věnuji z velké části dějinám, neboť myšlenka trestu odnětím života prošla zajímavou historií a uvedením do ní lze pochopit vlastní důvody ať již z jakýchkoliv úhlů pohledu, které ale bezesporu zabředávají až do naší doby. V této části se také věnuji právním normám upravující skutečnost trestu smrti, poohlédnutí za státy, kde v současné době sankce trestu smrti nadále platí a další tématické úzce související.

V praktickém východisku se na základě sběru a vyhodnocení dotazníků směřujících do několika cílových skupin věnuji rozboru výsledků, vyhodnocení tabulek a grafů, vlastním komentářům, postřehům. Součástí této části práce je případová studie.

Nelze přesně vymezit stoprocentní pro a stoprocentní proti při obhajobě či žalobě vůči trestu smrti. Co lidská individualita, to názor, názor, který se opírá o domněnky, zkušenosti, které mohou být správně pro něho, ale špatné pro jiného. Názor ateisty, názor křesťana. Názor pracovníka charity, názor psychologa. Najdeme zcela jistě rozdíly. Vždy ale bude mít toto téma odpůrce i ty, co ho prosazují.

2 TEORETICKÉ VÝCHODISKO PRÁCE

2.1 ÚVODNÍ SLOVO

Před začátkem zpracování celé práce jsem zhlédla literární zdroje, internetové zdroje, ale také útržky článků ve zdrojích, které se přímo pojmem trestu smrti samostatně nezabývaly. Dále jsem pak o tématu hovořila se svými kamarády, kolegy v práci, známými, s lidmi z oboru justice, kteří mají blízko k této problematice, ale také s lidmi, kteří mají názor ucelený pouze díky mediím, což jsou jejich jediné dostupné zdroje. A co jsem zjistila? Na rozdíl od veřejnosti, která má v celé věci jasno, autoři literárních nebo odborných zdrojů se téměř neshodují. Co názor-to originál. V dalších kapitolách je trest smrti rozveden jako téma v širším spektru. Jsou jimi poznatky **k historii ve světě, u nás, varianty** vykonání **trestu smrti, argumenty pro a proti** výkonu hrdelního trestu a další aspekty blízké pojmu trestu smrti.

2.2 ZÁKLADNÍ POJMY

V této kapitole, jak je již zvykem psát na začátku každé práce podobného charakteru, je uvedeno několik **základních pojmů**. Vzhledem k tomu, že pojem trest je pojmem s dávnou historií, není zvolen pouze jeden způsob výkladu, tedy ten jak ho známe především z doby dnešní, ale také pojem, který lze nalézt v takovém literárním skvostu jakým je Ottův slovník naučný. Více o trestu je věnována kapitola s názvem **penologie**.

Trest – *je sankcí práva trestního, jejímž úkolem je za daných poměrů nejdokonalejší odstranění poruch sociálních deliktem způsobených. Předpokládá tedy trest ve smyslu práva trestního pravoplatné odsouzení pro nějaký čin trestný v zákoně stanovený (zločin, přečin, přestupek). Nenáleží sem tedy trestní opatření v domácnosti, ve škole, ve společnosti (např. tresty církevní, tresty disciplinární, tresty pořádkové, opatření exekuční k vynucení plnění nebo trpění, různá opatření úřadů správních (ztráta živnosti, rozpuštění spolku apod.) Rozdíl trestu (sankce trestní) od sankce civilní je*

dán zvláštní povahou bezpráví trestního jako zaviněného. Z uvedeného vyplývá: 1. trest směřuje předem proti vůli pachatelově. 2. trest není bezúčelný v tom smyslu, že by byl účelem sám sobě. 3. z pojmu trestu nevyplývá, že by musil býti nezbytně zlem pro toho, koho stíhá. 4. trest je činem lidským a jako takový podroben předpisům etickým a právním. Odstraniti vůli zločinnou je předním úkolem trestu, jehož lze dojit: 1. zničením zločince, 2. vyloučením jeho z celku společenského, 3. jeho nápravou. V těchto třech různých formách sankce trestní zrcadlí se kulturní historie lidstva, podle toho, která z nich největší platnost si získala, lze bezpečně souditi na mravní úroveň té které doby, toho kterého státu a tím i na kulturní vyspělost (Ottův slovník naučný, 1906, s. 707-708).

Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti (Trestní zákon, s. 10).

Smrt - smrt biologická-nezvratná, zástava biologických procesů v organismu (u člověka a vyšších živočichů zástava srdce a krevního oběhu, dýchání a vyhasnutí akčních proudů v mozku), (Všeobecná encyklopedie Universum, 2001, s. 601).

Trest smrti je nejvyšší trest spočívající v usmrcení odsouzeného (Všeobecná encyklopedie Diderot, 1998, s. 437).

Trest smrti neboli **nejvyšší trest**, či také **absolutní trest** je trest, který předpokládá usmrcení (neboli popravu) odsouzeného člověka za trestný čin, za který je dle platného trestního práva možné tento trest uložit (v dřívějších dobách byly takovéto trestné činy nazývány hrdelními zločiny) (www.wikipedia.org).

2.3 HISTORIE TRESTU SMRTI V ŠIROKÉ ROVINĚ

Podoba současného trestu smrti je známá již po dobu mnoha stovek let, ba i tisíciletí. Je zvláštní, že zpočátku se spíše jednalo o jakýsi druh pomsty, odplaty, revanše. **Cílem bylo jak zlikvidovat narušitele, tak zjednat pořádek.** Pohrůžka tohoto trestu byla zcela jistě zárukou dodržení klidu. Postupem času, když začal působit systém moci, upadal tento druh msty do pozadí, či spíše trest převzala do ruky autorita, moc a síla a výkon „msty“ začal mít svůj řád a dostal tím samozřejmě nový nádech. Ve své vlastní podstatě v této době začal mít pojem trest smrti pojem trestu, který se uvaluje za následek porušení pravidla-zákona, jehož cílem bylo definitivně zbavit viníka společnosti, nastalo exemplární potrestání. Trest smrti využívali Řekové, Římané i Mayové.

Je zvláštním poznatkem, že ačkoliv trest smrti byl pojat rukou moci, nezmírnilo se jeho využívání. Ba naopak. Vymýšlely se stále dokonalejší formy. Průběh zdokonalování trestu lze zahrnout do období 12. až 18. století. V evropských zemích při nástupu křesťanství by se mohlo zdát, že trest se potlačí do ústupu. Ovšem je pravdou, že v této době docházelo ke skutečně bestialním způsobům poprav. A to především za **církevní prohřešky**. Z této doby pochází opravdu hororové způsoby poprav. Jde například o upálení za živa, rozčtvrcení, nabodnutí na kůl. Tyto hrůzné metody na lidstvo působily odstrašujícím způsobem. Je známo, že prohřešky z této doby nemusely být ani trestným činem, jak by se zdálo být logické, avšak stačil opravdu pouze přečin či provinění proti církvi a ta už přistoupila k trestu nejvyššímu.

Jak uvádí Barring (2008, s. 11) *jedním z neznámějších prastarých hrdelních trestů je římské summum suplicum neboli ukřižování. Patří do skupiny nejstarších druhů poprav a odráží se v něm původní lidská nechuť vraždit spolubližního přímo vlastní rukou. Je až s jakýmsi zvláštním druhem podivu, kolik možných variant lidé byli schopni vymyslet. Do nejstarších*

způsobů je možné zařadit i způsob, který uvádí Barring (2008, s. 12), *arbor infelix* (**strom neštěstí**) byl zasvěcen bohům podsvětí. Přivázání zločinci mohli zemřít mnoha způsoby, aniž by na ně člověk musel vztáhnout ruku.

V obou případech lze nalézt společnou zásadu, nechť vykonat trest samotnou rukou arbitru. Je snad tento důvod zakořeněn v původu přenesení rozhodnutí o zániku života někam stranou, tak aby sám neměl pošramoceně svědomí? Byli si snad lidé vykonávající právo moci vědomi, že rozhodli jen proto, aby zjednali pořádek a pokoru? Nechtěli mít na rukou krev života, o kterém se mohli domnívat, že prohřešek spáchaný a následný trest neodpovídají lidskosti a zejména spravedlnosti?

Jak uvádí Barring (2008, s.13), **trest smrti ukřižováním** známe z celé oblasti starověkého Středomoří a Orientu. Používal se v Mezopotámii, Egyptě, Persii, severní Africe a ve všech částech Římské říše. Zde všude se *arbor infelix*, později *crux* užíval jako nástroj práva. Jen jak jsou jmenované lokality demograficky oddělené, různí se způsob vykonávání. *Crux* coby nástroj trestu mohl čekat dále také na zběhlé otroky, vzbouřence. Na kříži zemřel rovněž Kristus, jež byl označen jako narušitel a rebel. Důvodem a objasněním ruky moci byl verdikt narušitele pořádku a Kristus byl ukřižován. Později se kříž stal v podvědomí lidu symbolem Kristovy mučednické oběti.

Obr. č. 1 - ukřižování Ježíše Krista

Snad **nejčastějším** trestem smrti v informačních pramenech je zmiňováno **ukamenování**. Jeho zakotvení lze postřehnout ve Starém zákoně. Provinilec je svržen ze skály a poté zasypán kameny.

V této kapitole by bylo možné popsat mnoho dalších způsobů hrdelního trestu, těmto je ale věnována samostatná kapitola, kde je tematika rozepsána v širším spektru. Zde jde především o nástin vývoje.

Po celá staletí se trest smrti vyvíjel, ale až v době kolem 19. století došlo k výraznému omezení jeho ukládání a především pak zpřesnění, za co byl uložen. O této době by se dalo říci, že zde byl trest ukládán již za trestné činy, které svým charakterem byly výrazným porušením právní legislativy. Oproti období dávno minulému, kdy se trest vykonával i za drobné vychýlení z normy a tím nebylo zcela korektně a kvalifikovaně označeno jednání provinilce, v této době je již charakter a skutková podstata protizákonného jednání známa.

Výrazným a styčným bodem ve vývoji trestu smrti je období druhé světové války. Především přispěl vznik Organizace spojených národů datované na jaře roku 1945 a následných dohod o lidských právech (Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod). Akceptováním jednotlivých dohod o lidských právech členské státy omezovaly, či případně úplně rušily trest smrti.

2.4 HISTORIE TRESTU SMRTI V ČECHÁCH

2.4.1 PRVOPOČÁTKY PRÁVA

České trestní soudnictví prošlo ve středověku i v raném novověku několika vývojovými etapami v závislosti na ekonomické a politické situaci, směřovalo od obyčejového práva k obecným právním normám (Francek, 2007, s. 5).

Historie českého výkonu spravedlnosti je velmi obsáhlá. Není moc literárních pramenů, zato si autoři dali záležet a knihy jsou čtivě psané. Taktéž v českých zemích měl trest smrti působit odstrašujícím dojmem. A dokonce i v současné době lze nalézt v mnoha českých ulicích názvy ulic, které nesou stopu minulosti, stopu po výkonu spravedlnosti. Málokdo si možná název ulice Šibeniční vrch nespojí s úkonem, jenž bral životy provinilcům. Zejména ve středověku zemřelo i v českých zemích mnoho lidí v rukách katových. Jak uvádí Šindelář (1997, s. 11), *smrtí se totiž trestaly i zločiny, které dnešní soudy za zločiny ani nepovažují nebo je postihují velmi shovívavě.*

První kusé zprávy o soudnictví na našem území můžeme nalézt například v tzv. Fuldských análech z roku 849, týkajících se vyjednávání mezi Franky a Slovaný. Kronikář uvádí, že rokování se zúčastnili jak muži znalí zákonů (leges), tak i zvyků (consuetudines) (Šindelář, 1997, s. 7). Jak zákony tak zvyky či obyčeje měly stejnou váhu. V této době je známo právo zvykové, odkazující se na zvyky. V případě nutnosti změnit zvyk se vydal zákon.

Dle Šindeláře (1997, s. 12) přesnější zprávy existují až z 13. a 14. století, kdy vznikl systém větších správních celků, krajů. V čele každého kraje stál královský úředník s latinským názvem iudices provinciales, krajský soudce, později česky nazývané „poprávce“. Úkolem těchto úředníků bylo činit „po právu“. Jedním ze zvláštních druhů soudního řízení byl až do

*konce 14. století tzv. **Boží soud** – ordálové řízení. Do konce 14. století byly u nás rozeznávány následující formy ordálu: soud vody, soud žhavého železa, soudní souboj, ordálová přísaha, losování. Veškerá pravidla ordálových soudů byla přísná a neúprosná. Jestliže kupříkladu by se jedna ze stran k tomuto božímu soudu nedostavila a byla tím porušena smlouva, měl žalobce právo, aby dotyčného zabil či zajal a dal za nohy odvléci k šibenici. Roku 1343 na popud tehdejšího markraběte Karla, budoucího císaře a krále Karla IV., vydal biskup Arnošt z Pardubic příkaz, aby se kněží přestali ordálů zúčastňovat. Brzy poté tato forma středověké justice mizí.*

Postupem doby se začaly brát v úvahu dnes již známé postupy, jakým byly například přijetí písemného svědectví, odvolání proti rozhodnutí, dokonce lze nalézt snahu o kontrolu dodržení formalit, ale i procesních úkonů. Toto úsilí se datuje k polovině 16. století.

Jak uvádí Šindelář (1997, s. 16), *jednou z nejdůležitějších českých právních norem, jejíž platnost v některých bodech přechkala staletí, byl zákoník s názvem Práva městská Království českého. Vyšel tiskem v roce 1579. Autorem tohoto na svou dobu téměř dokonalého díla byl kancléř Starého Města Pražského mistr Pavel Kristián z Kolína (1530-1589), rodák z Klatov, vynikající znalec jak domácího práva, tak i práva římského.*

Pro zajímavost k tomuto zákoníku je možné uvést, že byl složen z trestů rozdělené do kategorií na lehké a těžké zločiny. Účelem trestu za lehké prohřešky bylo znevážit zločince a to nejčastěji na očích celého lidu. K tomuto účelu byl vymyšlen trest vystavení na pranýři, cejchování, dále je znám trest nucených prací, již zde také lze zaznamenat i do současné doby existující finanční tresty. Do kategorie těžších trestů se člení tresty tělesné, které měly jednoznačně za úkol znetvořit zločincovo tělo. Mrskání, utnutí ruky, vytržení jazyka, to vše zcela bez debat splnilo účel.

Jak uvádí Šindelář (1997, s. 18), *jedním z nejčastěji užívaných trestů však byl trest smrti. Za prokázanou krádež hrozila viníkovi šibenice. Smrt mečem očekávala toho, kdo byl usvědčen z vraždy, za svatokrádež a za cizoložství.*

Velmi častým trestem bylo upálení zaživa. Upálení zaživa čekalo usvědčené paliče, protože tehdejší společnost měla z ohně přímo panickou hrůzu – je to pochopitelné, vezmeme-li úvahu velký počet dřevěných staveb nejen na vsích, ale i ve městech. Trest smrti upálením byl stanoven i za provozování čarodějnictví, prokázanou sodomii, jak byl tehdy označován pohlavní styk se zvířaty.

Loupežná či úkladná vražda byla v Moldonových časech vždy postihována jedním z nejtěžších trestů, lámáním kolen.

Milost. V této době se milostí označoval fakt, kdy zločinec byl odsouzen k vybranému trestu smrti a na základě milosti mu před výkonem trestu smrti byla sťata hlava.

V této době byl hrdelní trest využíván velmi často. K omezení došlo za vlády Marie Terezie v průběhu 18. století. Radikálně se změnil počet měst, jež měla právo vynášet hrdelní rozsudky. V tomto století, konkrétně v roce **1768, byl vydán nový trestní zákoník Constitutio Criminalis Theresiana**. Na rozdíl od dnešního právního systému byla v tehdejší době uznávána presumpce viny. Obžalovaný pak musel dokázat svou nevinu.

Dalším mezníkem v nejstarší historii práva a trestu smrti byla vláda císaře Josefa II. Byl vydán **Obecný soudní řád kriminální**, jež upravil některé procesní úkony. Výrazným plusem této doby je nutnost sestavení soudů z fundovaných lidí, studovaných právních znalců. Ve **Všeobecném zákoníku o zločinech a trestech za ně**, vydaném v roce 1787, lze nalézt zásadní zlom v právu trestním habsburském. Jak uvádí Šindelář (1997, s. 22), *například potrestání pachatele už nemělo být, jako doposud, vedeno snahou pomstít se mu za jeho čin, nýbrž mělo být výrazem snahy o*

jeho převýchovu. Pevně zde byla zakotvena zásada **legalitní**, tedy *nullum crimen sine lege*, **žádný zločin bez zákona**, a *nulla poena sine lege*, **žádný trest bez zákona**. Trestné bylo pouze to, co bylo jako takové v zákoníku výslovně uvedeno a právě tak za takový čin nemohl být uložen jiný trest, než jaký byl za takové jednání staven zákonem.

Na území tehdejší Evropy byl tento zákoník výjimečný a to především obsahem, který mimo jiné **zrušil trest smrti**. Zpět se vrátil o pár let později dekretem císaře Františka II. ovšem s výrazným omezením aplikace hrdelního trestu. Trest smrti byl ukládán pouze pro trestný čin velezrady, či pokus o velezradu.

Přesto znamenal Všeobecný zákoník císaře Josefa II. definitivní konec pochmurné a kruté, vpravdě středověké justice, a to i přesto, že trest smrti byl krátce poté obnoven. Jednalo se však vždy o smrt oběšením takže bývalé hrůzné popravy upalováním, lámáním kolen nebo čtvrcením patřily už definitivně minulosti (Šindelář, 1997, s. 22).

2.4.2 HISTORICKÉ LEGISLATIVY TRESTU SMRTI

Dle Bestové (1996, s. 138) *právní prameny československého trestního práva tak, jak existovalo do zrušení federativního státu v r.1993, jsou různorodé. Při vzniku československého státu dne 28. října 1918 bylo převzato trestní právo platné do té doby v rakousko-uherské monarchii, přičemž vždy platila pro Čechy, Moravu a Slezsko, jakož i pro Slovensko a Podkarpatskou Rus různá ustanovení.*

Vzhledem ke skutečnosti, že v lokalitách bylo řešeno právo nestejným způsobem, byla zviditelněna snaha o sjednocení práva. Tato snaha je datována do let 1918-1938. Je zajímavé, že v této době platil trest smrti, ale současná autorita státu, prezident Tomáš Garrigue Masaryk, byl

významným odpůrcem a nepřítelem hrdelního trestu, a tak odsouzené ve většině případů omilostnil.

Po skončení druhé světové války byla v Československu ražena „teze o právní kontinuitě, tedy všechny trestněprávní normy, platné do 29. 9. 1938, do dne podpisu mnichovské dohody, zůstávaly nadále v platnosti“.

*Po „Únorové revoluci“ v roce 1948 a včlenění Československa do systému sovětského bloku sledovalo československé trestní právo v podstatě **vývoj trestního práva sovětského** (Bestová, 1996, s. 138).*

I po této době lze zaznamenat řadu dalších změn v právním rámci. Další proměna trestního práva se datuje k 12.7.1950. Byl přijat nový trestní **zákon č. 86/1950 Sb.** Unikátní pro zákon byla skutečnost, že jako první vůbec platil pro celé území státu. Již o pár let později se datuje další změna, novela trestního zákona a to **zákonem č. 63/1956 Sb.** ze dne 19.12.1956. Jeho platnost ve stejném znění přetrvala opět několik let a v roce 1961 byl přijat **zákon č. 140/1961** ze dne 29.11.1961, jehož (i když) několikrát novelizovanou verzi známe do současné doby.

Dle Bestové (1996, s. 140) *novelizace trestního práva probíhala ve dvou etapách: první byla dovršena již v prosinci 1989 malou novelou trestního zákona (zákon. č. 159/1989 Sb. ze dne 13.12.1989). Jednalo se v ní sice jen o omezené změny, kterým však lze přičítat velký význam. Druhá etapa změn trestního práva byla ukončena novelou trestního práva ze dne 2.5.1990 (zákon č. 175/1990 Sb.). Hlavní snahou této novely je podle Musila dekriminalizace, důležité změny směrem k humanizaci se týkají systému sankcí. Pro otázku trestu smrti má tato novela z r. 1990 rozhodující význam: trest smrti byl úplně zrušen a nahrazen mimořádným trestem odnětím svobody od 15 do 25 let, resp. na doživotí.*

Sankce trest smrti byl zrušen v roce 1990, je však důležité zmínit fakt, že až následující rok, tedy v **roce 1991**, bylo toto **zrušení ukotveno i**

v tak důležité listině jakým *Listina základních práv a svobod* jistě je. Zmiňovaný obrat trvalého charakteru je zakotven v článku 6 odstavci 3. **Ústavní zrušení trestu smrti v roce 1991 je konečným a do současné doby platným.**

Po celou dobu platnosti trestu smrti a jeho ukládáním měla tato sankce své **přívržence i oponenty**. Ti, co odmítali trest smrti, se nezdá se svým opovržením k tomuto trestu veřejně hlásili. Důkazem může být i petice. Takovýto protest byl zaznamenán například v roce 1978. Petice byla součástí Charty 77, podepsalo ji na 350 odpůrců trestu smrti, petice s význačným označením *Trest smrti je jedna z nejtemnějších skvrn na tváři našeho věku*. Protest podepsalo mnoho významných osobností, mezi nimiž nechyběl Václav Havel.

Při pročítání literatury k soustředěnému tématu se mi dostala do ruky kniha od Jana Žáčka nesoucí název **Hradu smrt nevadí**. Kniha až tak nesouvisí s tématem trestu smrti, její obsah mě ale zaujal, neboť kniha popisuje příběh ne až tak ojedinělý v minulosti či současnosti. Příběh, či spíše kniha, počíná pár řádky, které nás provázejí celou knihou. Jedná se o příběh mladého studenta, který byl podnapilou řidičkou sražen a usmrcen.

Nelze zde popsat celý příběh, stěžejní je závěr soudních instancí a to odsouzení řidičky na jeden rok nepodmíněného trestu. Později, na základě milosti, byla tehdejším prezidentem Václavem Havlem odsouzená omilostněna. Zde není možné opominout vazbu podpisu na petici proti trestu smrti a uložení milosti za popsany čin a výkon prezidentské funkce. Je snad z postu prezidenta možné, aby byl ovlivněn svými soukromými názory a pocity, a úsudky tvořené s nadhledem a především s podtextem správně a zejména spravedlivě rozhodnout jdou stranou?

Tato zmínka je uvedena, **neboť je zajímavé spojení mezi petičním podpisem a udělování milostí za zločin.**

2.5 TRESTY SMRTI VYKONANÉ V ČESKOSLOVENSKU V LETECH 1918-1989

Tato kapitola je zaměřena na přímé právní normy, které trest smrti citují, ale také se zabývá počtem hrdelních trestů v této době vykonaných, včetně uvedení číselných statistik.

2.5.1 DETAILNÍ LEGISLATIVA V LETECH 1918-1989

V kapitole jsou nastíněny právní normy, zákony, které obsahovaly trest smrti jako nejvyšší možný trest.

- **Zákon č. 117/1852 ř.z.** – nabyl účinnosti od 1. 9. 1852, zrušen k 1. 8. 1950.
 - § 12 - *trestem zločinů jest smrt zločincova nebo přidržení ho v žaláři*. Způsob trestu smrti, § 13 – *trest vykonává se provazem*. Jedná se o trestné činy např. loupežné zabití, vraždy.
- **Zákon č. 19/1855 ř.z.** - provázející zákon k vojenskému trestnímu zákonu.
 - § 20 *smrt, žalář, kasace, propuštění, degradace*. Způsob trestu smrti, § 22 – *trest smrti vykonává se provazem nebo zastřelením*. Trestné činy trestající hrdelním trestem např. zběhnutí, vyzvídání, vzbouření.
- **Trestní zákon o zločinech a přečinech, zákonný článek V/1878 uherského zákoníku.**
 - § 20 *trest smrti, káznice, státní vězení, žalář, vězení, peněžitá pokuta*. Způsob trestu smrti, § 21 *trest smrti vykonává se provazem v uzavřeném místě*. Trest smrti za trestné zločiny a přečiny proti lidskému životu.

- **Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. II.** Dekret presidenta ze dne 19. června 1945, o potrestání nacistických zločinců.
 - *Trest smrti* se ukládá za trestné činy zločiny proti státu, zločiny proti majetku, udavačství.

- **Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. II.** Dekret presidenta ze dne 19. června 1945 o Národním soudu.
 - Dekret upravuje procesní postup před Národním soudem. Dekret se vztahuje k dekretu č. 16/1945 Sb. II.

- **Zákon 134/1885 ř.z.** Zákon ze dne 27. května 1885 o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi.
 - Užitím třaskaviny je způsobena smrt a viník mohl výsledek předvídati, trestá se tento čin *trestem smrti*.

- **Zákon č. 231/1948 Sb.** Zákon ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky.
 - *Smrtí* se trestají zločiny velezrady, vyzvědačství, válečné škůdnictví, útoky na život ústavních činitelů, tělesné poškození ústavních činitelů. Způsob trestu smrti, vykonává se provazem.

- **Zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon.** Platný ze dne 12. 7. 1950.
 - § 18, *trest smrti*, nápravné opatření. Ukládání a výkon trestu smrti upravuje § 29. *Trest smrti* se vykonává oběšením; v době zvýšeného ohrožení vlasti může být vykonán zastřelením. Trest smrti se ukládalo např. za velezradu, sabotáž, vyzvědačství, válečné škůdnictví, válečná zrada, trestné činy proti ústavním činitelům, ublížení ústavnímu činiteli na zdraví, ohrožení zásobování, ale dále i vraždy, vyhýbání se služební povinnosti (za války či bojové situace), násilí proti obyvatelstvu.

- **Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.** Zákon ze dne 29. listopadu 1961.
 - V zákoně je ukotveno a popsáno v § 29, že *trest smrti* může soud uložit jen za trestný čin, u něhož to tento zákon ve zvláštní části dovoluje, a to pouze za podmínky, že stupeň nebezpečnosti je vzhledem k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoký. Ve stejném paragrafu již nalezneme mírnější alternativu k trestu smrti a to *trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let*, pokud je považována takováto alternativa za dostačující. Poprvé zde vidět omezení výkonu trestu smrti vzhledem k věkové hranici, která je zde ohraničena věkem minimálně 18 let. *Trest smrti* se vykonává oběšením, za branné pohotovosti státu může být vykonán zastřelením.
- **Zákon č. 175/1990 Sb.,** zákon ze dne 2. května 1990.
 - Novelizací trestního řádu, která byla účinná od 1. 7. 1990 se ruší *trest smrti* a byl nahrazen trestem odnětí svobody na doživotí a trestem výjimečným. Tento akt je v souladu s řadou rezolucí OSN přijatých k této problematice a s významnými mezinárodními dokumenty o ochraně lidských práv s svobod. Nelze opomenout článek 6 odstavec 3 **Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že trest smrti se nepřipouští.**

2.5.2 POPRAVY V ČÍSLECH

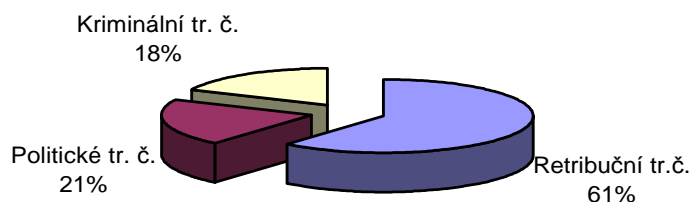
V této části je uvedeno za jakých prezidentů v letech 1918-1989 trest smrti platil (v závorce je uveden počet poprav). Následuje graf a uvedení do problematiky trestných činů, které se trestaly smrtí.

Prezidenty v těchto obdobích byli:

- ❖ 14. 11. 1918 – 14. 12.1935 – *Tomáš Garrigue MASARYK* (16 osob, z toho 4 pro vojenské trestné činy).
- ❖ 14. 12. 1935 – 5. 10. 1938 - *Eduard BENEŠ* (8 osob, z toho 3 pro vojenskou zradu).
- ❖ v abdikčním období od E. Beneše do nástupu E. Háchy *gen. SYROVÝ* (2 osoby),
- ❖ 30. 11. 1938 – 5. 5. 1945 – *Emil HÁCHA* (3 osoby),
- ❖ 1940 – 7. 6. 1948 – *Eduard BENEŠ* (723 osob),
- ❖ 14. 6. 1948 – 14. 3. 1953 – *Klement GOTTWALD* (237 osob),
- ❖ 21. 3. 1953 – 13. 11. 1957 – *Antonín ZÁPOTOCKÝ* (94 osob),
- ❖ 19. 11. 1957 – 22. 3. 1968 *Antonín NOVOTNÝ* (87 osob),
- ❖ 30. 3. 1968 – 29. 5. 1975 – *Ludvík SVOBODA* (14 osob),
- ❖ 29. 5. 1975 – 10. 12. 1989 – *Gustav HUSÁK* (38 osob), (Liška a kol., 2006, s. 262).

Za dobu trvání trestu smrti v Československu bylo v letech 1918 až 1989 popraveno celkem 1.217 osob. Mezi popravenými bylo cca 70 žen. Největší počet popravených se datuje v období let 1945 – 1948, a to

vzhledem k velkému počtu válečných zločinců, kolem 730 lidí. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří popravení z politických důvodů, datuje se při nástupu komunismu v letech 1948-1953, jedná se zhruba o 190 lidí. Třetí skupinu v počtu 18 % tvoří kriminální trestné činy.

Graf. č. 1 – struktura důvodů vykonaných poprav.

Retribuční trestné činy jsou v grafu zastoupeny v míře **61 %**. Do této části jsou zařazeni popravení, kteří byli souzeni podle *velkého retribučního dekretu* a v období zvýšeného ohrožení republiky se dopustili trestného činu *na životě, svobodě nebo majetku svých spoluobčanů*.

Jednání podle retribučních dekretů bylo zkrácené před mimořádnými soudy, tresty byly nastaveny přísně, obžalovaný se mohl hájit a vina mu musela být prokázána. Po odsouzení nebylo proti rozsudku odvolání, byl-li odsouzen k hrdelnímu trestu, byla poprava provedena dvě hodiny po rozsudku – mohl požádat o hodinový odklad. Jako prokurátoři a soudci byli jmenováni právníci ministerstva spravedlnosti.

Retribuční dekret končil svou platnost v českých zemích dnem 4. května 1947. Po pár měsících na jaře 1948 byl opět obnoven, ne na dlouho, jen do konce téhož roku. **Za dobu působnosti retribučních soudů (květen 1945 až prosince 1948) bylo v Československu odsouzeno více než 33 000 osob. Z tohoto počtu bylo již zmíněných 730 osob potrestáno smrtí.** V této době nelze opominout i případy zneužití k likvidaci nepohodlných osob, či vyřizování soukromých pomst.

Politické trestné činy. Tyto činy tvoří velký škraloup v naší historii. Po tvrdém nástupu komunismu v únoru 1948 se rozmohla etapa tzv. **justičních vražd**. Jak uvádí Liška a kol. (2006, s. 22) *po mnichovském diktátu a letech nacistické okupace tak konec 40. a první polovina 50. let tvořily další období, kdy byla politická vražda jedním z prostředků k fyzické likvidaci politického protivníka a k zastrašení společnosti. Jejich cílem bylo upevnění etablující se komunistické moci a prosazení sovětského záměru na faktické ovládnutí tohoto geopolitického prostoru. Dalším důvodem k takovému počínání byla potřeba svést na někoho nezdary komunistického hospodářství, jež se stávaly předmětem stále sílící kritiky veřejnosti.*

Popravovány nebyly pouze osobnosti, které komunističtí vůdci pokládali za zjevné nepřátele (Heliodor Píka, Milada Horáková a další), ale i vysocí funkcionáři samotné komunistické strany (Rudolf Slánský, Vladimír Clementis aj.).

Obr. č. 2 – Soud a poprava Milady Horákové je nejznámější justiční vraždou spáchanou komunistickým režimem v Československu.

Pro souzení politických trestných činů byly použity právní normy na ochranu lidově demokratické republiky. **Po období let 1948 až 1952 bylo odsouzeno téměř 27 000 osob, z nichž 190 bylo potrestáno trestem smrti.** Po roce 1956 již v našem státě nebyl nikdo popraven za politický delikt.

Kriminální trestné činy. Oproti retribučním trestným činům je procentuální část 18 % na pováženou. Lze si i zahrávat s myšlenkou, že těchto 18 % byly trestné činy, které by se daly nazvat hrdelními a následná sankce trest smrti se zdá být spravedlivou. **Nejvíce popravených za trestný čin vraždy se datuje v období mezi roky 1949 až 1989 a to v počtu 192 lidí.**

2.5.3 MÍSTA A ZPŮSOBY VYKONÁVÁNÍ TRESTU SMRTI

Následující tabulka uvádí přehled míst a počet poprav. Popraviště byla situována po celém Československu, avšak největší počet popravených se soustředí do Prahy-Pankráce. Počet poprav je datován od roku 1918 do roku 1989. Celkový počet popravených je **1217 osob.**

Místo poprav	Počet	Místo poprav	Počet	Místo poprav	Počet
B.Bystrica	3	Kutná Hora	10	Praha-Pankrác	498
Bavorov	2	Kyjov	1	Prešov	1
Benešov	10	Levoča	2	Protivín	1
Berehovo	1	Liberec	7	Příbram	1
Bratislava	67	Litoměřice	20	Rož. p. Třemšínem	1
Brno	105	Louny	2	Rožňava	1
Č. Lípa	2	Mladá Boleslav	15	Snina	1
Č.Budějovice	61	Most	11	Strakonice	1
Frydlant	1	Nitra	4	Štenberk	1
H. Králové	9	Nový Jičín	8	Tábor	13
Humpolec	2	Nymburk	4	Trenčín	1
Cheb	25	Olomouc	51	Třeboň	3
Chotěboř	1	Opava	14	Týn nad Vltavou	2
Chrudim	19	Ostrava	44	Uherské Hradiště	46
Ilava	1	Pardubice	1	Velký Lapáš	3
Jičín	9	Pelhřimov	3	Volyně	1
Jihlava	21	Písek	16	Zlín	2
J. Hradec	2	Plzeň	41	Znojmo	7
Kežmarok	1	Poděbrady	1	Nezn. m. poprav	9
Klatovy	20	Praha-Hradčany	3		
Kolín	3	Praha-Karlovo nám.	1		

Tab. č. 1 – přehled vykonaných poprav.

Zpravidla byl trest smrti vykonáván **oběšením**, nebo v případě ohrožení státu **zastřelením**.

V první polovině padesátých let se poprava vykonávala oběšením na oprátce zavěšené na kladce na vztyčeném prkně. Takový způsob oběšení byl obzvláště krutý a nelidský: odsouzený si při pověšení nestrl vaz, nýbrž – jak je zřejmé z ohledacích listů – zemřel na „následky udušení“. Předsmrtná agónie odsouzených trvala osm až čtrnáct minut.

Do roku 1954 se popravovalo na venkovních prostranstvích a tento druh šibenice vlastnila každá krajská věznice.

Od roku 1954 byly všechny popravy vykonávány ve zvláštní místnosti umístěné v suterénu věznice č. 2 (popravčí cele) v Praze-Pankráci v nově instalovaném popravčím zařízení (Liška a kol., 2006, s. 24).

Poslední poprava na území Česka byla vykonána dne 2. února 1989. Popraveným byl pětinasobný vrah Vladimír Lulek.

Poslední poprava na území Slovenska byla vykonána dne 8. června 1989. Popraveným byl několikanásobný vrah Štefan Svitek.

2.6 VYBRANÉ DRUHY POPRAV

Pokud by bylo možné do této kapitoly zahrnout a alespoň jednou větou popsat všechny druhy poprav, byla by práce skutečně mnohostránková. V kapitolkách jsou vybrány alespoň ty způsoby poprav, které byly zahrnuty v dotazníkovém šetření, jež je východiskem praktické části. Jedná se o následující způsoby: *elektrické křeslo, plynová komora, smrtící injekce, pověšení, stětí (gilotina).*

2.6.1 ELEKTRICKÉ KŘESLO

Při zamyšlení nad spojením dvou slov, *elektrické křeslo*, které je používané od konce 19. století, a poohlédnutí se do minulosti, snad až do 2.

tisíciletí před Kristem, nelze si nevšimnout podoby s tak prastarým **upalováním**. Nelze přesně určit, kdy se způsob upalování stal způsobem výkonu trestu smrti. Jedno je jisté, trestání ohněm je tak staré, jako lidstvo samo. A ono jmenované elektrické křeslo? Není křeslo snad opravdu jen vědecky prostudovanější zařízení založené na velmi prastaré myšlence? Ať tak nebo jinak, křeslo smrti se do dnešního dne používá jako nástroj výkonu trestu smrti. A kdo vlastně elektrické křeslo coby nástroj smrti vynalezl?

Shoda okolností, souhra náhod, osud? Na konci 19. století guvernér nařídil zákonodárcům státu New York hledat **humánnější způsob poprav**y než do té doby využívané oběšení. Představení Harolda Browna, ve kterém svůj nový vynález prezentoval, elektrické křeslo, tomu chtělo, že se nový způsob zamlouval a dle

Monestiera (1998, s. 312)
4. června 1889 stát New York legalizoval usmrcení elektrickým proudem a pověřil soudní lékaře státu, aby vyřešili technické detaily. Je zřejmé, že Harold Brown

byl ihned vyzván ke Obr. č. 3 – elektrické křeslo.

spolupráci. Pokračoval v sérii pokusů v Edisonových laboratořích a dospěl k závěru, že k popravám stačí proud 300 voltů po dobu 15 sekund.

V současné době je elektrické křeslo užíváno převážně ve Spojených státech amerických.

2.6.2 PLYNOVÁ KOMORA

Mnozí si při spojení těchto dvou slov vzpomenou na historii a na mysl jim tak přijde vyvražďování Židů nebo jiných rasově méněcenných skupin

za druhé světové války. Tyto plynové komory se dají nazvat masovými vraždami.

Pro účel trestu smrti je pojem plynová komora používáno pro *vzduchotěsnou místnost, kde pomocí jedovatého plynu odsouzenec zemře.*

První použití plynové komory pro odsouzeného za hrdelní zločin je datován zhruba třicet let po prvním užití elektrického křesla. Američané žádali humánnější způsob smrti, a tak v roce 1924 byl popraven v plynové komoře první odsouzený.

Poprava v plynové komoře je podle jejich zastánců jistý a rychlý proces a označují jej za nejhumánnější. Tvrdí, že od pádu kapslí s kyanidem draselným do kyseliny sírové do prvního hlubokého nádechu, kdy dojde k okamžité ztrátě vědomí, neuplyne ani patnáct sekund (Chmel, 2007, s. 87).

Obr. č. 4 – plynová komora.

V současnosti se užívá plynová komora v sedmi státech v USA.

2.6.3 SMRTÍCÍ INJEKCE

V roce 1977 se stala Oklahoma prvním státem, který přijal smrtící injekci jako možnost popravu. Prvním popraveným touto metodou se stal Charles Brooks v Texasu v roce 1982. Tato metoda se začíná po světě rozšiřovat (používá se minimálně v pěti státech světa), v USA je to nejčastější způsob popravu (www.wikipedia.org).

Ačkoliv se smrtící injekce používá coby humánnější způsob vykonání trestu smrti, přesto vyvolává diskuzi o tom, *zda smrt nastane ihned*, jak naznačují jedni odborníci, *či se odsouzený trápí v křečích a bolestech*, jak označují odborníci druzí.

2.6.4 POVĚŠENÍ

Nejrozšířenější způsob poprav, pověšení, známý tak dlouho jak je dlouhá historie lidstva. Způsob oběšení je snadný, jednoduchý, a proto se v zásadě jeho podoba neměnila. Podstatou způsobu oběšení byla a je pevná opora, provaz uvázaný kolem hrdla odsouzeného a shození z podstavce, na kterém odsouzený stál.

Oběšení patřilo ve středověku, až do velkých trestních reforem z 18. století, k nejčastějším trestům za všechny možné prohřešky, od jednoduchých krádeží po vraždy (Barring, 2008, s. 72).

2.6.5 STĚTÍ (GILOTINA)

Dle Opie (2004, s. 19) *gilotina, která vznikla v průběhu Francouzské revoluce, nebyla kupodivu výplodem mrzkých a pomstychtivých myslí, nýbrž spíše typickým výsledkem rovnostářských sklonů vzdělců, pro něž stál ve středu zájmu pojem rovnosti pro všechny a humánního přístupu k člověku.*

Vznik gilotiny, **nástroje setnutí hlavy**, je datován dle Francouzské revoluce na konec 18. století. Své pojmenování gilotina nezdědil tento nástroj po svém vynálezci, nýbrž po svém stoupenci Dr. Guillotinovi. **Poprava gilotinou se užívala** převážně tam, kde byla vymyšlena, tedy **ve Francii**. Některé prameny uvádějí, že se tento způsob poprav zaznamenal i v Řecku, Belgii a nacistickém Německu.

Dnes se gilotina jako výkon hrdelního trestu **již nevyužívá**.

2.7 ARGUMENTY PRO A PROTI TRESTU SMRTI

Co člověk, to názor. Na jedné straně ti, kteří trestu smrti říkají ano, na druhé straně ti, kteří rozhodně říkají ne. Důvodů je mnoho. Lidé se přou. Skloňují se výrazy smrt za smrt, humánnost, varování, úspora finančních prostředků, odstrašení, další šance, náprava a podobně. Názory a stoupence názorů lze nalézt v široké veřejnosti, ale i u fundovaných odborníků. Základní argumenty **pro a proti jsou typické pro tuto kapitolu.**

*Poslední průzkumy o vztahu mezi trestem smrti a počtem vražd, které byly vypracovány pro OSN, dochází k závěru, že toto bádání nepřineslo vědecký důkaz o to, že by **popravy měly větší odstrašující účinek než doživotní vězení** (Chmel, 2004, s. 171).*

Rozhodný postoj k absolutnímu trestu zaujímá **Evropská unie**, neboť unie se domnívá, že zrušení trestu smrti přispívá k posílení lidské důstojnosti a postupnému rozvoji lidských práv.

Cíle Evropské unie jsou tyto:

- 1) ***usilovat o všeobecné zrušení trestu smrti**, a vyjádřit tak pevný politický postoj zastávaný všemi členskými státy EU, v případě potřeby bezodkladně vyhlásit moratorium na používání trestu smrti s cílem jeho zrušení.*
- 2) *požadovat, aby v zemích, kde trest smrti dosud existuje, bylo jeho **používání postupně omezováno**, a trvat na tom, aby se trest smrti vykonával v souladu s minimálními normami stanovenými v připojeném dokumentu; zároveň usilovat o získání přesných informací o přesném počtu osob odsouzených k trestu smrti, čekající na popravu a popravených.*

***Tyto cíle jsou nedílnou součástí politiky EU v oblasti lidských práv** (www.consilium.europa.eu).*

Obečné argumenty pro a proti absolutnímu trestu, které jsou vyčteny níže jsou objektivními argumenty. Jsou reálným zhodnocením *proč ano* či *proč ne*. Argument:

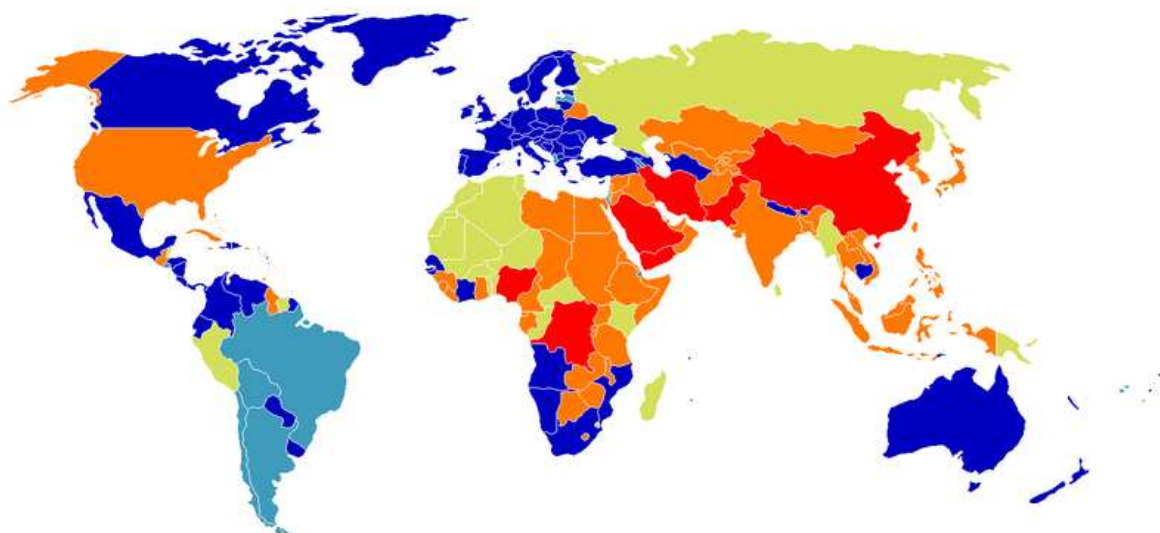
- **ekonomický** – jednoznačně se hovoří o přednosti absolutního trestu, neboť náklady na popravu a náklady doživotně odsouzeného jsou nesporně rozdílné. Je zřejmé, že poprava je méně nákladnější.
- **odstrašení** - záměr odstrašení je argumentem známým od pradávna. Odstrašení mají být potencionální zločinci, v případě již odsouzeného pachatele pak zabránění k dalšímu páčení trestné činnosti. Lze snad použít i slovo prevence.
- **ochrana společnosti** – snad nejvýznamnější argument pro absolutní trest. Smyslem je odejmutí zločince ze společnosti, ve které by mohl páchat zločin.
- **neodvolatelnost** - argument proti trestu smrti. Vzhledem k absolutnosti již nelze zjednat nápravu po výkonu trestu. A bohužel, justiční omyly nejsou ani v dnešním 21. století, možná právě kvůli vědeckým a dalším pokrokům, vyloučené.
- **morálka** – je argumentem na zamyšlenou. Nestaví se role státu do té samé pozice jakým je odsouzený?
- **veřejnost** – nelze nebrat v potaz veřejné mínění. I když jsou v dnešní době podle neustále probíhajících výzkumů a anket lidé z široké veřejnosti pro zavedení trestu smrti, u fundovaných odborníků se názor na misce vah převažuje ze strany na stranu.

Ani s výčtem argumentů nelze jednoznačně usoudit, zda by aplikace absolutního trestu byla gestem směřujícím ke zlepšení kriminální situace, či nikoliv. Podivný názor, že by se zavedením trestu na zkušební dobu ozřejmilo, které z argumentů by měly dominantní úlohu a podle těch by se rozhodlo dále, je trošku podivné, ale na zamyšlenou.

Je zřejmé, že diskuze v naší republice už zůstanou diskuzemi, neboť naše země je vázána mnoha listinami a právními normami, že zavedení trestu smrti **nebude po dobu platnosti norem nikdy možné**.

2.8 TREST SMRTI V SOUČASNOSTI

Někteří sociologové poukazují na souvislost mezi pojetím obecného významu trestu a aplikací trestu smrti. Zatímco evropská tradice vnímá trest jako výchovný prostředek směřující k napravení odsouzeného, americké pojetí práva dává trestu význam odplaty. Z tohoto důvodu je v USA v současnosti velmi nepravděpodobné zrušení tohoto druhu trestu (www.wikipedia.org).

Obr. č. 5 – trest smrti ve světě 2005.

Význam barev:

- **modrá:** zrušen pro všechny delikty
- **světle modrá:** zrušen pro normální delikty (avšak jen mimo válečného stavu)
- **zelená:** nezrušen, ale za posledních 10 let nebyl uplatněn
- **oranžová:** je uplatňován proti dospělým
- **červená:** je uplatňován i proti mladistvým

Další informace:

Dvě třetiny všech zemí světa zcela vymazala trest smrti ze svého právního systému nebo alespoň prakticky ustoupily od jeho užívání. 69 zemí trest smrti zachovává, ale počet těch, které odsouzené skutečně popravují, každý rok klesá.

- 88 zemí zrušilo trest smrti za všechny zločiny
- 11 zemí zrušilo trest smrti za všechny zločiny kromě výjimečných případů
- 29 zemí má trest smrti ve svém právním řádu, v posledních 10 letech v nich však neproběhla žádná poprava.

*Více než 45 zemí zrušilo trest smrti za všechny zločiny **po roce 1990**. Jsou mezi nimi státy Afriky (naposledy např. Pobřeží Slonoviny, Libérie), Severní i Jižní Ameriky (Kanada, Mexiko, Paraguay), Asie a Pacifiku (Bhútán, Samoa, Filipíny), Evropy a Jižního Kavkazu (Arménie, Bosna a Hercegovina, Kypr, Černá Hora a Turecko).*

V období od roku 2000 jsou na světě popravy prováděny těmito způsoby:

Setnutí hlavy (Saúdská Arábie, Irák).

Elektrické křeslo (USA).

Oběšení (Egypt, Írán, Japonsko, Jordánsko, Pákistán, Singapur a další).

Smrtící injekce (Čína, Guatemala, Filipíny, Thajsko, USA).

Zastřelení (Bělorusko, Čína, Somálsko, Tchán-wan, Uzbekistán, Vietnam a další).

Ukamenování (Afghánistán, Írán).

Ubodání (Somálsko) (www.amnesty.cz).

Trest smrti, absolutní trest, hrdelní trest, ať je pojmenován jakkoliv, se bude nadále vyvíjet. Vyvíjet dost pravděpodobně v civilizovaných oblastech k jeho výraznému omezení, či k jeho úplnému zrušení.

Politické sféry se tématem trestu zabývají ustavičně a jen tak útlum kolem diskuzí neustane.

2.9 PENOLOGIE

V teoretické části je zahrnuta kapitola o penologii, neboť kde byl absolutní trest zrušen, byla nahrazen trestem doživotním strávením ve vězení. A nelze zde pominout přímou vazbu k vypracované práci s tématem trestu smrti.

2.9.1 ZÁKLADNÍ POJEM

Charakteristika penologie podle Černíkové, jak ji uvádí Sochůrek (2007, s. 8), vypadá následovně: *„penologie je věda o trestu a trestání, která se zabývá „jejich účinky z hlediska volby adekvátního působení – zacházení s pachatelem trestného činu, aby nedocházelo k opakování trestného činu“.*

Penologie jako věda využívá poznatky z dalších oborů např. psychologie, sociální práce, práva, sociologie, medicíny, pedagogiky. Se všemi obory a mnohými dalšími je úzce spojená.

2.9.2 ZÁKLADNÍ FUNKCE TRESTU, ÚČEL

Jak uvádí Sochůrek (2007, s. 11), *v penologickém chápání má trest dvě základní roviny:*

- *ochranu společnosti před pachateli trestných činů*
- *korektivní úlohu, nebo-li kompenzaci chyby (nápravu pachatele.)*

2.9.3 VÝKON TRESTU V ČR

Výkon trestu je v naší zemi upraven právní normou, **zákonem č. 169/1999 Sb.** Obsahuje zásady výkonu trestu, určuje typy věznic, propouštění z výkonu trestu, práva a povinnosti odsouzených apod. Dále **vyhláškou ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb.** kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Dle Vágnerové (1999, s. 421) má trest odnětí svobody dvojí účel:

- 1) ***ochrana společnosti před omezováním práv všech občanů kriminálním chováním jedinců, respt. skupin.***
- 2) ***odstrašení delikventů od dalších kriminálních činností. Je obecně známo, že tohoto cíle se dosahuje mnohem hůře.***

Výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně se vykonává ve věznicích.

V současné době se dělí naše věznice do čtyř základních typů a to:

- A) s dohledem**
- B) s dozorem**
- C) s ostrahou**
- D) se zvýšenou ostrahou.**

Jak již bylo uvedeno, trest smrti v naší republice byl rokem 1990 zrušen. **Současným nejvyšším možným trestem je dle zákona č. 140/1961 Sb. dle § 29 výjimečný trest.**

- **Výjimečným trestem** se rozumí jednak trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí.
- Trest odnětí svobody **nad patnáct až do dvaceti pěti let** může soud uložit pouze tehdy, jestliže **stupeň nebezpečnosti** trestného činu pro společnost je **velmi vysoký** nebo **možnost nápravy** pachatele je obzvláště **ztížena**.

- Trest odnětí svobody na doživotí může soud uložit pouze pachateli, který spáchal trestný čin **vraždy** podle § 219 odst. 2, nebo který při trestném činu **vlastizrady** § 91, **teroru** podle § 93, **teroristického útoku** § 95, **obecného ohrožení** podle § 179 odst. 3 nebo **genocidia** § 259 zavinil smrt jiného úmyslně, a to za podmínek,

a) stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je mimořádně vysoký vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku,

b) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let.

- Za podmínek daných zákonem může soud uložit trest odnětí svobody na **doživotí** rovněž pachateli, který spáchal trestný čin **ublížení na zdraví** podle § 222 odst. 3, trestný čin **loupeže** podle § 234 odst. 3, trestný čin **braní rukojmí** podle § 234a odst. 3, trestný čin **vydírání** podle § 235 odst. 4, trestný čin **znásilnění** podle § 241 odst. 4 nebo trestný čin **pohlavního zneužívání** podle § 242 odst. 4 opakovaně a **byl již pro takový trestný čin potrestán**.

Je otázkou, zda vyčtené sankce jsou skutečně adekvátním nástrojem spravedlnosti, či zda skutečně naplňují normy pro nápravu, výchovu.

3 PRAKTICKÉ VÝCHODISKO PRÁCE

3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Průvodní otázka, kterou je vhodné položit v této části práce, a která by zcela jednoduše zobecnila a vystihla tezi průzkumu, zní následovně: ***proč byl průzkum proveden, jaké byly výzkumné otázky a co nám jeho výsledek přinesl?***

V odpovědích je vystižen cíl práce. Tedy: ***cílem praktické části je zjistit pomocí dotazníkového šetření aplikovaného v množině populace a její podmnožině vybraných vzorků náhled na tematiku Trestu smrti a s ní úzce propojené mínění týkající se současné kriminality, variant výkonu absolutního trestu, otázka humánnosti, vystižení trestných činů hodných trestu smrti, otázka momentálního rozhodnutí pro vyjádření zda trest smrti ano, či ne a další.***

Průzkumem jsou zmapovány na základě položených dotazníkových otázek informace. Jejich správným vyhodnocením, interpretací a prezentací lze dojít k vyhodnocujícím závěrům a porovnání s již na začátku práce vyhotovenými předpoklady. Nelze opomenout uvést vhodné a zajímavé komparace, které průzkum sdělil.

Účelem průzkumu je celkový pohled a postoj společnosti nad diskutovanou problematiku trestu smrti. Nelze jednoznačně určit a se stoprocentní jistotou tvrdit, že průzkum je předlohou k zamyšlení zákonodárcům naší republiky o tom, zda zavést trest smrti do naší legislativy, neboť toto je vpravdě téměř vyloučenou variantou s ohledem na právní normy vázající náš stát, je však přínosem pro zorientování názoru běžného, myslícího člověka.

3.1.1 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ

V praktické části práce jsou stanovena dvě tvrzení, která se stala hlavními předpoklady pro průzkum. Tato dvě tvrzení byla vyhotovena nejen na základě prostudování literárních či jiných dostupných zdrojů, ale také na základě diskuzí, hovorů a povídání o tématu trestu smrti.

Stanovené předpoklady:

- ❖ 1) **Zavedení trestu smrti za spáchání zvlášť závažného trestného činu je pro občany v České republice akceptovatelnou (žádanou) alternativou sankce.**
- ❖ 2) **Zavedení trestu smrti do právní legislativy v České republice by dle občanů v České republice mělo za následek snížení (zmírnění) páčání zvlášť závažných trestných činů.**

Uvedené stanovené předpoklady byly ověřovány na základě uskutečnění kvantitativního šetření dotazníkovou metodou.

3.2 POUŽITÉ METODY

Výzkumná metoda dle Pelikána, jak ji uvádí Švingalová, Pešatová (2006, s. 56), vypadá následovně: „výzkumná metoda je obecným metodologickým nástrojem k získání a zpracování dat, vymezujícím širší a komplexnější úhle pohledu na šetřenou problematiku“.

Metody sloužící k získávání údajů.

V praktické části práce byly využity dvě metody, na základě kterých byly získány informace a data ke zpracování. Jednou z metod je **dotazník**, další metodou je **případová studie**.

Metody sloužící ke zpracování údajů.

V praktické části práce je použita jak **kvalitativní forma** zpracování údajů (případová studie), tak **kvantitativní forma** zpracování údajů (dotazník).

3.2.1 DOTAZNÍK

Je jedním z nejčastějšího a nejběžnějšího nástroje ke sběru dat. Je složen ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od určitých respondentů. V některých zdrojích je označován jako řízený rozhovor, jen na rozdíl od verbálního rozhovoru se v dotazníkové verzi vyžaduje písemný verdikt. Dotazníkový průzkum nevyžaduje tolik časové náročnosti, jako například jiná metoda sběru dat.

I přesto, že dotazník je většinou zdrojem kvalitních dat, může se stát pravý opak. Při nesprávné formulaci a interpretaci otázek, například navržené odpovědi nemusí poskytovat prostor pro validní odpovědi, nemusí být výsledky dostatečně relevantní a výsledný dojem je pro tvůrce dotazníku zcela neefektivní.

Aplikací dotazníkového šetření se získávají informace od většího počtu lidí.

Klady dotazníku:

- relativně levná varianta sběru dat,
- jednodušší zpracování a následné vyhodnocování,
- „neotravná“ metoda, respondenti nejsou k vyplnění nijak nuceni,
- poměrně jednoduchá varianta pro respondenta.

Zápory dotazníku:

- možnost vyplnění nepravdivých a zkreslených údajů,
- až přílišná anonymita, chybí přímý kontakt s respondentem.

Před zhotovením dotazníku je nutností si *ustanovit cíl*, který se má vyplněním a vyhodnocením dotazníku *dosáhnout*. Samotné otázkové schéma by nemělo překročit únosnou míru v počtu vypracovaných otázek. Tvorba otázek by měla splňovat následující požadavky: **stručnost, srozumitelnost, jednoznačnost, validnost**.

Řazení otázek v dotazníku má svá pravidla. V *přední části* pro upoutání respondenta se umísťují otázky *zajímavé*, *prostřední část* vystihuje *stěžejní* otázky pro průzkum, *na konci* dotazníku se formulují otázky méně *závažného* a ne tolik přínosného *charakteru*.

V přední části – úvodu, by ve velice krátké stati měli být respondenti *seznámeni* se smyslem vyplnění dotazníku, nesmí chybět krátká instrukce k vyplnění, na začátku pro dotazované *umístit pozdrav*, na konec *poděkovat* za čas věnovaný vyplnění.

Typy otázek v dotazníku:

- ***otevřené:*** respondent odpovídá volnou formulací,
- ***uzavřené:*** odpovědi na otázky jsou taxativně dané, explicitně standardizované. Uzavřené otázky se dělí na *výčtové* (respondent provádí výčet všech možností které platí) nebo *výběrové* (respondent vybírá pouze jednu možnost: ano, spíše ano, spíše ne, ne),
- ***polouzavřené:*** jedná se o kombinaci otázek otevřených a uzavřených,
- ***alternativní otázky:*** varianty odpovědí jsou pouze dvě (muž, žena),
- ***baterie otázek:*** vyčtena jedna otázka, pod kterou jsou uvedeny řady výroků, témat, problémů a respondent hodnotí na společné škále,
- ***filtrační otázky:*** umožňuje rozdělit respondenty na podskupiny a měnit tok otázek podle předchozí odpovědi.

Tvorba dotazníku vyžaduje bedlivou a svědomitou přípravu otázek. Správně vyhotovené otazníky jsou často využívány tam, kde je v krátké době potřeba získat co nejvíce hodnotných dat a informací pro další zpracování a využití.

3.2.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE

U kazuistiky neboli případové studie jde o analýzu a popis určitého případu. Může sloužit k jeho lepšímu pochopení nebo k jeho ilustraci (Pešatová, Švingalová, 2004, s. 5).

Případová studie neboli kazuistika může být získávána kombinací několika metod najednou např. anamnézy, pozorování, rozhovoru, studium dokumentace. Kazuistika zaujímá zvláštní postavení mezi metodami.

Studium dokumentace:

Jedná se o studium dokumentace např. lékařské (psychiatrické, neurologické, pediatrické..), psychologické, sociální, ale i pedagogické – včetně prospěchu a speciálně pedagogické.

Dokumentace poskytuje obvykle objektivní údaje o jedinci, včetně tzv. tvrdých dat (Švingalová, 2005, s. 40).

Anamnéza:

Pomocí anamnézy zkoumáme důležité okolnosti, které mohly mít vliv na vývoj jedince od narození, resp. od početí po současnost (Švingalová, 2005, s. 37).

- osobní anamnéza: okolnosti, týkající se klienta (vývoj, zdravotní stav apod.),
- rodinná anamnéza: okolnosti týkající se otce, matky a sourozenců,
- kriminální anamnéza: okolnosti, týkající se kriminální stránky,
- sociální anamnéza: okolnosti v případě zaměstnání, sociálního žití.

Součástí případové studie je v závěru uváděno **navrhované opatření** k dané popsané studii.

3.3 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU

Logika šetření založených na dotaznících vyplňovaných respondenty spočívá v tom, že se shromažďují informace od určité skupiny lidí – nebo vzorku lidí -, aby bylo možné zodpovědět výzkumné otázky.

„Vzorek“ jako takový je technickým označením. Místo něho také užíváme také výraz „výběr“. Tato slova znamenají menší podmnožinu vybranou z nějaké větší skupiny (Punch, 2008, s. 52).

Údaje k charakteru zkoumaného vzorku:

Zkoumaný vzorek a jeho počet respondentů, který je výchozí při hodnocení dat v dotazníkovém šetření je zobrazen v tabulce. Celkový počet oslovených **respondentů činí 250 osob.**

Policie České republiky, Vězeňská služba, Městská policie	70 respondentů
Zaměstnanci soudu	40 respondentů
Vězni ve výkonu trestu odnětí svobody	70 respondentů
Veřejnost	70 respondentů

Tab. č. 2 – vzorek respondentů.

Řádek první označuje vzorek složený ze zaměstnanců **Policie České republiky**, zaměstnanců **Vězeňské služby** a zaměstnanců **Městské policie**. Celkový počet respondentů činí **70**. Tito zaměstnanci jsou zakomponováni v jednom vzorku, neboť se jedná o pracovníky, kteří jsou přímými vykonavateli práva a justice a jako vzorek mají mnohé společné.

Řádek druhý označuje vzorek složený ze **zaměstnanců soudu**. Celkový počet činí **40** respondentů. Počet je rozdílný od ostatních vzorků, neboť nebylo možné shromáždit skupinu o větším počtu.

Řádek třetí je označen pro **vězně ve výkonu trestu odnětí svobody**. Dotazníky byly prezentovány ve vazební věznici v Liberci a ve věznici ve Valdicích. Bylo tak učiněno i z důvodu pozdější komparace zásadních otázek z dotazníku v případě trestu smrti, ale i dalších otázek, neboť ve vazební věznici v Liberci se nacházejí vězni s výkonem trestu **s dohledem a ostrahou** (B+C) a jsou zde umístěni zpravidla odsouzení za *majetkovou trestnou činnost, nedbalostní trestnou činnost, prvně trestaní*. Zatímco ve věznici ve Valdicích jsou umístěni odsouzení s výkonem trestu **s ostrahou a se zvýšenou ostrahou** (typ C+D) a odsouzení jsou zde umístěni za *násilné trestné činy, zvláště závažné trestné činy*. **Zkoumaný vzorek 70-ti osob byl zde rozdělen na 35 osob pro každou věznici.**

Řádek čtvrtý označuje vzorek **široké veřejnosti**. Tento vzorek zahrnuje obyvatelstvo, které nemá s výkonem práva nic společného, a to ani úzkou návaznost k výkonu práva. Obsahuje tak různé sociální vrstvy, dosažené vzdělání i sociální role.

Údaje k místu dotazníkového šetření:

Policisté, strážníci, zaměstnanci soudu a veřejnost byli osloveni na území okresu Liberec.

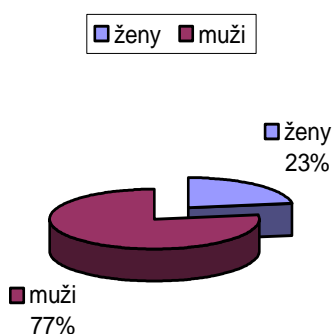
Zaměstnanci vězeňské služby byli osloveni ve vazební věznic v **Liberci** a ve věznici ve **Valdicích**.

Vězni ve výkonu trestu odnětí svobody byli osloveni ve vazební věznici v **Liberci** a ve věznici ve **Valdicích**.

Údaje k pohlaví vzorku:

Níže uvedený graf znázorňuje rozdělení dle pohlaví respondentů. Muži v grafu převládají, neboť věznice, které se dotazníkového šetření zúčastnily byly věznicemi pro muže, pouze jedna žena z vazební věznice v Liberci byla v rámci vězňů oslovena. Veřejnost byla zastoupena rovnoměrně, zaměstnanci policie, věznice, městské policie byli opět spíše muži, zaměstnanci soudu naopak byli spíše zastoupeni ženami.

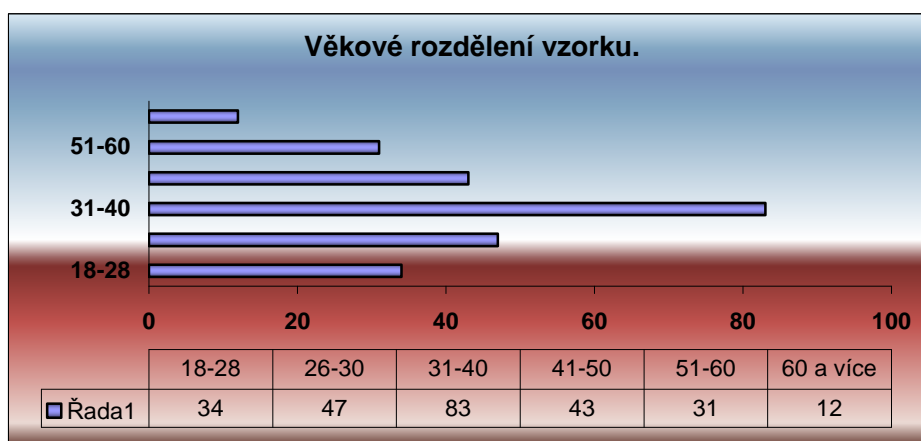
Pohlaví respondentů.

Graf. č. 2 – Pohlavní respondentů.

Údaje k věkové skupině vzorku:

Oslovená skupina pro dotazníkové šetření byla vzorkem osob starších 18-ti let. Přesné rozdělení celého vzorku uvádí následující graf.

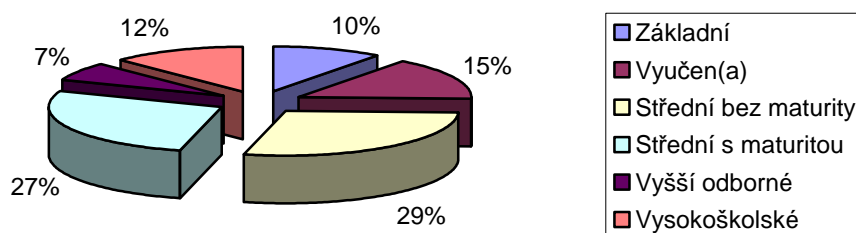

Graf č. 3 – věkové rozdělení vzorku.

Údaje k dosaženému vzdělání:

Na jedné straně bylo dotazníkové šetření provedeno u fundovaných lidí v oblasti práva, je tedy nevyhnutelné, že zde bude výše dosaženého vzdělání na vyšší úrovni. Na druhé straně bylo provedeno šetření ve věznicích, kde dosažené vzdělání nebývá až na tak dobré úrovni. Dosažené vzdělání pro lepší přehled bylo vytvořeno do následujícího grafu.

Dosažené vzdělání vzorku.

Graf. č. 4 – dosažené vzdělání vzorku.

3.4 PRŮBĚH PRŮZKUMU

Dotazníkové šetření bylo ve většině provedeno v lokalitě okresu Liberec. Liberec je městem v Libereckém kraji, rozloha okresu činí 988,87 km², počet obyvatel 163 456, stav k roku 2007.

Šetření bylo provedeno vyhotoveným dotazníkem o celkovém počtu dvaceti otázek. Dotazník je umístěn v příloze pod číslem 1. Celkem pro účely šetření bylo vytištěno 250 dotazníků pro čtyři podmnožiny respondentů. Celkový počet byl pak rozmístěn jak je uvedeno v tabulce číslo 2, tedy 70 dotazníků mezi policisty České republiky, Městské strážníky, Vězeňskou službu, dále 40 dotazníků na soud v Liberci, 70 dotazníků rozdělených do dvou skupin po 35 dotaznících do věznic v Liberci a ve Valdicích, zbylých 70 dotazníků pro účel vyplnění byl odevzdán široké veřejnosti.

Na vyplnění byl respondentům poskytnut **časový limit v délce 14 kalendářních dnů**. Tato doba se zdála pro šetření adekvátní, neboť při kratším časovém limitu by respondenti mohli cítit **časový tlak**, naopak při delším časovém limitu by respondenti mohli mít pocit, že na vyplnění dotazníku mají dost času a *nemuselo by k jeho vyplnění nakonec vůbec dojít*.

Návratnost dotazníku byla až překvapivě **stoprocentní**. Toto se dá vysvětlit pravděpodobně zájmem o dané téma, danou problematiku, nezřídka byla v rámci vyplňování otázek rozbouřena *diskuze a vášnivé rozhovory*, každý se snažil si odůvodnit proč vyplnit to, či ono.

Ačkoliv v úvodu dotazníku je v krátkosti uvedeno, jak dotazník řádně vyplnit, zhruba 20 % jich bylo vyplněno jiným způsobem. Dáno bylo zakroužkování správné odpovědi, v dotazníku se ovšem objevovalo dále *zakroužkování celé slovní odpovědi, zakřížkování, podtržení, zamalování, vyškrtnutí všech nesprávných odpovědí* se zanecháním nevyškrtnuté správné odpovědi. Ačkoliv dotazníky nebyly správně zaškrtnuty, byly samozřejmě zahrnuty do vyhodnocení, neboť v žádném případě **nenarušil** tento způsob zadání odpovědi **výsledek**. V jednom případě se v dotazníku objevil podpis složený z čitelného jména a příjmení. Nebylo toto vyžadováno, dotazník byl naprosto *anonymní*. U vzorku z obou věznic se v dotazníku objevovaly časté poznámky, především pak k otázce týkající se výskytu justičních omylů, nezřídka kdy se objevila poznámka respondenta, že justičním omylem je právě on. Ani tyto dotazníky, které byly popsány, dokresleny, či jevily nějakou další poznámku, nebyly nijak vyřazeny a byly zahrnuty do vyhodnocení, neboť ani tyto poznámky neznehodnotily výpověď respondenta. Naopak, toto bylo vyhodnoceno jako opravdový zájem a zamyšlení nad vyplňováním dotazníku, zajímavým postřehem a zaznamenáním pocitů toho daného respondenta.

Vzorek policistů, vězeňské služby, městských strážníků byl získán přímým kontaktem. Ve větší skupině byla vždy *poučena jedna osoba*, která byla pověřena roznesením a následným odevzdáním dotazníků.

Na vzorek zaměstnanců soudu byla taktéž vybrána *jedna osoba*, která si tuto činnost vzala na starost a o prezentaci a sběr již vyplněných dotazníků se sama postarala.

Při výběru vzorku osob ve výkonu trestu odnětí svobody byl postup poněkud složitější. Vzhledem k tomu, že nebylo možné přímé setkání s respondenty, byla ke komunikaci využita *kompetentní osoba*. V rámci dotazníkového šetření byly o spolupráci požádány i jiné věznice, které ale s určitými námitkami dotazníkové šetření v rámci svých klientů odmítly. Bližší podrobnosti o důvodu nebyl zjištěny. Dvě vybrané věznice, kde byl průzkum proveden, byly v komunikaci velmi vstřícné. Práce osob, jež měly práci s dotazníky na starost, byla velmi pečlivá, a i tak byl **časový limit** v délce **14 dnů dodržen**.

Oslovit veřejnost bylo absolutně bezproblémové, nebyla vyvinuta žádná speciální snaha o kompetentní osobu, většinou byli respondenti vybráni přímým kontaktem.

Nikdy nebyl dotazník *vrácen nevyplněný, poškozený, či s úmyslně nelogicky vyplněnými odpověďmi*. V asi 3 % byly zaznamenány ve vyplnění dotazníku chyby, kdy při výběru měla být vybrána pouze jedna odpověď, ale zjištěny byly zaškrtnuté odpovědi ve více případech. V takové situaci byly zahrnuty obě odpovědi jako správné. Nejednalo se o zásadní otázky v dotazníku.

Z dotazníkového šetření nebyly vyřazeny žádné dotazníky, k vyhodnocení a interpretaci dat a informací bylo **použito celých 100 % z 250 vyhotovených a prezentovaných dotazníků**.

3.4.1 VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADU Č. 1

Na začátku kapitoly je znovu uváděn předpoklad číslo 1, který je následně vyhodnocován a ověřován.

Předpoklad číslo 1:

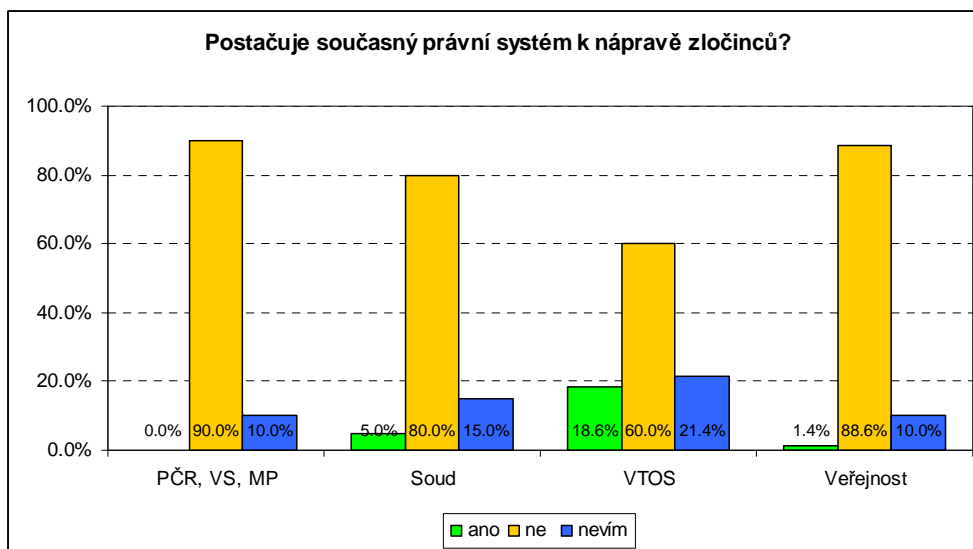
Zavedení trestu smrti za spáchání zvláště závažného trestného činu je pro občany v České republice akceptovatelnou (žádanou) alternativou sankce.

Jako průvodní byla k tomuto předpokladu v dotazníku vyhotovena otázka pod číslem 3, která zní:

Je z Vašeho pohledu současný právní systém postačující k nápravě zločinců?

- *ano*
- *ne*
- *nevím*

Tato otázka byla položena i z důvodu, aby bylo zjištěno, zda si respondenti myslí, či spíše co si myslí o současně právní legislativě platné v České republice. S otázkou bylo **obeznámeno 250 respondentů**, všech 250 se jich vyjádřilo nějakou odpovědí. Tyto odpovědi byly následně vyhodnoceny v níže publikovaném grafu.

Graf. č. 5 – postačuje současný právní systém k nápravě zločinců?

Průvodní otázka *není* pro předpoklad přímou odpovědí, ale názor respondentů napoví, *zda jsou či nejsou spokojeni se současným právním rámcem* aplikovaným v naší zemi. Vyhodnocení se může někomu zdát překvapivé, mnozí se spíše ani nad čísla nepozastaví.

A co výsledky odhalily? Jak je zřejmé z grafu, tak policisté, strážníci a vězeňská služba mají naprosto jasnou představu. Pro „ano“ se totiž nevyslovil vůbec **žádný respondent**, zatímco pro odpověď „ne“ se vyjádřili téměř všichni, celých **90%** dotázaných, na vážkách a pro odpověď „nevím“ stálo zbylých **10%**. Je to dost pravděpodobně dáno tím, že tito respondenti mají přímý kontakt s výkonem práva. Denně se ve své práci setkávají s aplikací právních norem a jejich následným účinkem v praxi. Nebo spíše pomíjivým účinkem? Otázka názoru, ale tento vzorek respondentů má zřejmě dost jasno.

Dalším vyjádřením v grafické podobě je názor zaměstnanců soudu. Ti se vesměs moc neliší od názoru prvního vzorku respondentů. Pouze se z 90% první skupiny stala prostřední odpověď „ne“, u druhé skupiny jiná hodnota a to na **80%** procent. Oněch rozdílných 10% se přesunulo v hodnotě **5%** pro odpověď „ano“ a o dalších 5% se navýšila hodnota odpovědi „nevím“ a to na **15%**. Je asi logické, že první i druhá skupina vzorku mají podobné názory, jen je vhodné zmínit, že první skupina mívá za zlé rozhodčí úsudek druhé skupiny a tak je zvláštní že, i druhá skupina má podobný náhled.

Třetí skupinu a její názor tvoří vězni ve výkonu trestu odnětí svobody. Zde oproti první dvěma předchozím skupinám je viděn rozdíl v odpovědi „ano“, u této varianty je zastoupen názor **18,6%** respondentů, rozdílný je i pokles v odpovědi „ne“, tato je ohodnocena **60%**, zbylých **21,4%** se vyjádřilo pro „nevím“. Je vidět rozdíl mezi názory této a výše již uvedenými skupinami. Je znát *razantní pokles u odpovědi „ano“*. Lze tuto situaci objasnit tím, že tito lidé jsou na nějakou dobu, v některých případech

i na celý život, zbavení svobody? Nebo věznice opravdu splňuje výchovný smysl, tak jak je jejím posláním a respondenti vyjádřením souhlasu téměř ve dvaceti procentech dávají najevo, že jsou jaksi „*napravení*“? Je zřejmé, že se zde nelze bavit pouze o přímém výkonu trestu ve věznici, jsou zde i další varianty sankcí, které právní zákon naší země dovoluje uložit. Je ale dost možné, že takového procenta jako u vězňů by se nespátřilo. Zajímavé je i poměrně vysoké číslo v odpovědi „*nevím*“. Je to hodnota blížící se k odpovědi *čtvrtiny respondentů*. Je snad možné, že jsou v takovém rozpoložení, že skutečně neví, jak se výkon práva a oni sjednotí dohromady?

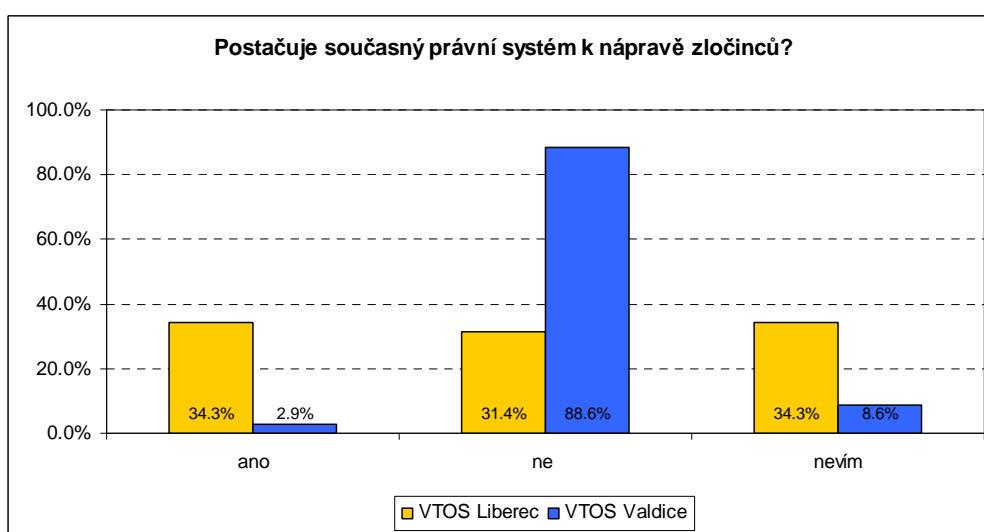
Poslední, čtvrtou skupinou, je zastoupena veřejnost. Jejich číselné rozložení hodnot u odpovědí se nejvíce blíží odpovědím první skupiny ze vzorku. Zde je možné si zahrávat s myšlenkou vlivu masmédií. Na současného diváka je z nosičů zpráv chrleno spíše než adekvátní a reálné zhodnocení kriminální sféry poněkud zkreslené a zgeneralizované úryvky informací. Často jsou obeznámeni pouze s těmi nejhoršími zločiny, které, bohužel, ve veřejnosti vyvolá nejvíce emocí a tím není možné se divit radikálnímu názoru ve sloupci „**ne**“, který je zastoupen téměř **89%**. Jen malá skupina respondentů se **souhlasně** vyjádřila k našemu právnímu systému jako *dostatečnému k potrestání zločinů* a to hodnotou **1,4%**. Z veřejnosti pro odpověď **zaváhalo 10%** respondentů.

Nyní je v této dotazníkové otázce velmi zajímavé se zaměřit na komparaci odpovědí vězňů z výkonu trestu odnětí svobody.

Rozdíly v odpovědích vězňů z výkonu trestu z Liberce a z výkonu trestu z Valdic jsou velmi rozdílné. Pro lepší a přehlednější náhled byly výsledky šetření vyhodnoceny do grafu.

Na první pohled je vidět rozdíl. Odpovědi vězňů z **Liberce** jsou až překvapivě rovnoměrné. U každé odpovědi lze nalézt hodnotu přes 30%, konkrétně u odpovědi „**ano**“ **34,3%**, „**ne**“ **31,4%** a odpověď **nevím**, je ohodnocena **34,3%**.

Zatímco u vězňů z Valdic jsou názory evidentně nakloněné k variantě odpovědi „ne“ s 88,6%. S odpovědí „ano“ se ztotožňuje pouze 2,9% a u odpovědi „nevím“ lze nalézt 8,6% odpovědí. Je to skutečně zvláštní, neboť by se snad i dalo předpokládat, že tito vězni se zařazením v typu věznice C a D (ostraha a zvýšená ostraha) mají z tamějšího kontaktu s dlouhým pobytem bez svobody zkušenosti směřující spíše k pocitu nápravy. Na druhou stranu, kdo jiný než vězni jsou lépe seznámeni s tím, jaká doba jim je pro nápravu vyřknuta a jakou skutečnou dobu si ten či onen vězeň za odpykaný trest „odsedí“ a jak hodně „napravený“ ze zařízení odchází.

Graf. č. 6 – postačuje současný právní systém k nápravě zločinců?

Otázkou směřující k ověření předpokladu č. 1 byla v dotazníku dále **otázka pod číslem 6.**

Pokud se mám ihned rozhodnout, pro zavedení trestu smrti:

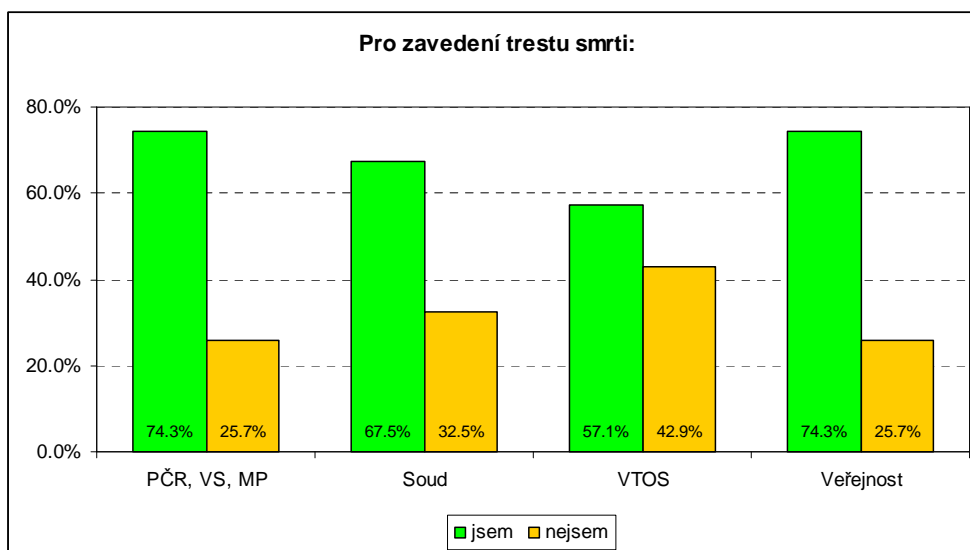
- *jsem*
- *nejsem*

Pod otázkou číslo 14 je položena v dotazníku další otázka směřující k ověření předpokladu č. 1. Tato otázka byla úmyslně umístěna o několik otázek dále od otázky číslo 6, neboť v respondentovi neměl v žádném případě dotazník budit dojem, že se zde skrývají dvě téměř identické otázky dotazující se na téměř totožnou věc. **Otázka číslo 14** zní.

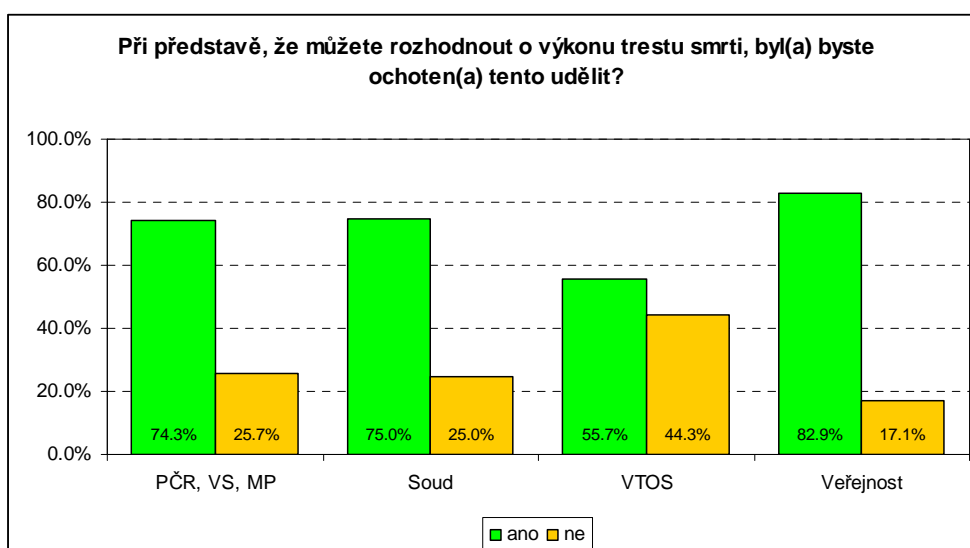
Při představě, že můžete rozhodnout o výkonu trestu smrti, byl(a) byste ochoten(a) tento udělit?

- *ano, trest smrti bych udělil(a)*
- *ne, trest smrti bych nikdy neudělil(a)*

Obě dvě otázky jsou si v *mnohém podobné*, ale jak odpověděli respondenti, zda odhalili v dotazníku obdobné otázky, znázorňují grafy. Jsou zde uvedeny grafy dva, pro porovnání obou otázek.

Graf č. 7 – pro zavedení trestu smrti:

Graf. č. 8 – byl(a) byste ochoten(a) rozhodnout o výkonu trestu smrti?

Jak je patrné z grafů, respondenty dvě otázky položené v rozdílné pozici dotazníku a s obměněným obsahem nijak nezmátly.

U první skupiny vzorku, složené z policistů, vězeňské služby, strážníků se dovídáme až neuvěřitelný výsledek, a to, že obě hodnoty v obou grafech jsou naprosto identické. Pro **souhlasnou odpověď** se vyjádřilo **71,3%**, pro **zápornou odpověď** se vyjádřilo **25,7%** respondentů. Různé varianty otázek tuto skupinu nepřekvapily. Co se dá vypovědět o výsledku? Lze znovu připomenout úzkou souvislost s průvodní otázkou číslo 3 znázorněnou v grafu výše.

U druhé skupiny zaznamenáme mírnou odchylku, v zásadě lze ale hovořit o velmi podobné shodě mezi odpověďmi na otázku s číslem 6 i číslem 14. Je zvláštní, že individuálně by tato skupina zaměstnanců soudu trest smrti byla ochotna uložit, nicméně v případě zavedení trestu smrti do právního rámce naší země by se již pro tuto variantu rozhodlo méně jedinců. V odpovědi na otázku číslo 16 jsou téměř totožné s odpověďmi první skupiny na identickou otázku. Rozdílné odpovědi tedy jsou následující. **Kladnou** odpověď na otázku č. 6 odpovědělo **67,5 %**, na otázku č. 14 pak **75%**. **Zápornou** odpověď na otázku č. 6 odpovědělo **32,5%**, na otázku č. 6 pak **25%**.

Třetí skupina žádné velké rozdíly mezi odpověďmi nemá. Jen je zajímavé, že reakce na každou odpověď jsou téměř shodné. Se zavedením trestu smrti by **souhlasilo 57,1%, 55,7%** respondentů by bylo trest smrti **ochotno udělit**. Na druhé straně **42,9%** se zavedením trestu smrti **nesouhlasí** a **44,3%** respondentů by trest smrti **nikdy** neudělilo. Je snad možné, že vězni jsou ovlivněni svými prohřešky a jsou ve věznici i jaksi obklopeni kamarády, kteří si v některých případech odpykávají trest i za zvlášť závažné trestné činy, a tak nejsou ochotni a schopni tento trest udělit?

Poslední skupinu tvoří veřejnost. Ta má v případě zavedení trestu smrti jasno v **74,3%** pro „ano“, pro **zápornou** odpověď hlasovalo **25,7%**. V případě, že by byli postaveni do role vykonavatele práva, pak by **82,9%** trest smrti **udělilo**, zbylých **17,1%** by se tohoto práva **vzdalo**. Veřejnost v případě možnosti udělit trest smrti byla nejradikálnější skupinou, dosáhla nejvíce procentního podílu.

Ke zhodnocení obou grafů všech čtyř skupin vzorku lze obecně mít za to, že *jsou všichni pravděpodobně více či méně ovlivněni dnešní dobou*. Současnou dobou plnou *násilí, nespravedlnosti, represe*. Někteří ze skupin jsou ovlivněni svým zaměstnáním a přímým kontaktem s výkonem práva. Je ale možné, aby se takto vysoké rozdíly v hodnotách dat změnily, případně se obrátily? Je možné, aby v nějaké zemi vládla taková samozřejmá právní instituce, která by naplnila požadavky všech a hlavně ke svému dobrému a hodnotnému výsledku?

Vyhodnocením a prezentací získaných informací z dotazníkového šetření lze jednoznačně říci, že předpoklad číslo 1 (zavedení trestu smrti za spáchání zvlášť závažného trestného činu je pro občany v České republice akceptovatelnou (žádanou) alternativou sankce) **je plně ověřen a je možné ho realizovat jako potvrzený.**

3.4.1.1 JINÉ ZHODNOCENÍ K PŘEDPOKLADU Č. 1

Zcela jistě by byla škoda do této práce nezařadit i podotázky, které jasně směřovaly nebo se spíše odvíjely od otázek k předpokladu číslo 1.

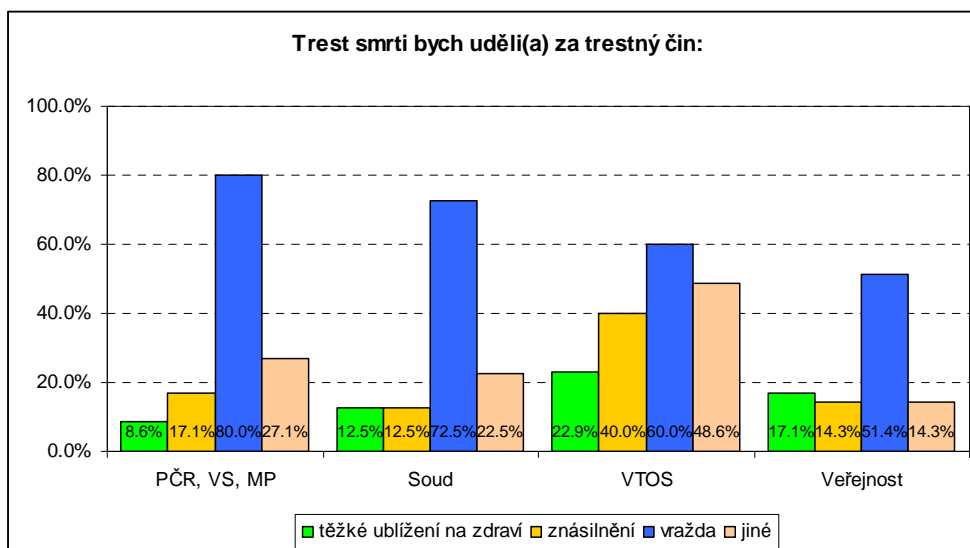
Jako nejzajímavější je zde graficky znázorněna otázka číslo 5 z dotazníkového šetření a otázka číslo 8 stejného šetření.

Otázka číslo 5 zní:

V případě platnosti trestu smrti, bych tento udělil(a) za trestný čin:

- *těžké ublížení na zdraví*
- *znásilnění*
- *vražda*
- *jiné:*

Tato otázka byla s možností více odpovědí, nebo do řádku jiné bylo možno odpověď doplnit. Jak šetření dopadlo je ukázáno v následujícím grafu.

Graf č. 9 – trest smrti bych udělil(a):

Jak je vidět z grafu, nejvíce odsuzujícím trestným činem je *vražda* a to hlavně pro první skupinu vzorku, celkem toto hodnotilo **80%** respondentů. Za tak závažný trestný čin by se o udělení trestu smrti neváhalo rozhodnout o něco méně zaměstnanců soudu, je zde patrné z **72,5%**, další skupinou jsou vězni, kteří jsou s **60%** na místě třetím a možná s podivem je veřejnost až na čtvrtém místě s **51,4%** za vraždu. Tento procentuální výčet je poněkud zvláštní, jakou klesající tendenci je zde možné zachytit.

Těžké ublížení na zdraví je u první, druhé a čtvrté skupiny posuzováno hodnotou blízkou **10% až 15%**, u třetí skupiny, vězňů, je to o něco více, hodnota **přesáhla** hranici **20%**.

Znásilnění je u respondentů hodnoceno jako výše uvedené těžké ublížení na zdraví, neboť procentuální hodnota je hodně podobná, pohybují se mezi **15% až 20%**. Výjimku tvoří vězni, kteří tento skutek vyhodnotili téměř u **40%**. Je zde přímá vazba s neblahým výskytem homosexuálních styků ve věznicích? Dá se o tomto tématu polemizovat, odpovědět by snad

mohl odborník, který je s problematikou obeznámen přímo ze zařízení. Určitá návaznost by zde ale být mohla.

Další kolonku v dotazníku tvořila *otevřená možnost odpovědi*. Níže v odstavcích jsou zaznamenány nejčastější odpovědi.

Odpovědi první skupiny: vlastizrada, nájemné vraždy, několikanásobné vraždy, teroristické útoky, týrání, zneužívání dětí, objevila se i recidiva zvláště závažných trestných činů.

Odpovědi druhé skupiny: zneužití dětí, vraždy dětí, domácí násilí, týrání svěřené osoby, pohlavní zneužívání.

Odpovědi u třetí skupiny: věznice Valdice - vražda a znásilnění dítěte, pedofilie, loupežné vraždy, okrádání a vraždy seniorů, špionáž-vlastizrada, věznice Liberec – mafie, neoprávněná exekuce.

Odpovědi čtvrté skupiny: pedofilie, zvláště závažné trestné činy, týrání, masové vraždy, recidiva.

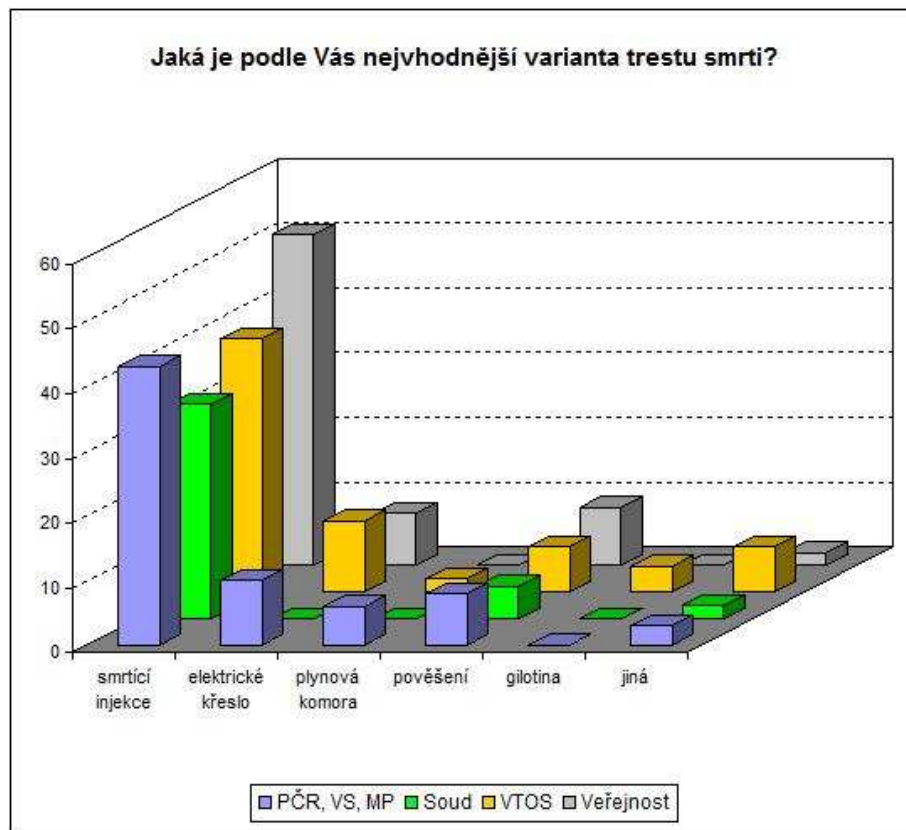
Ve všech skupinách lze najít stejný prvek ve *vraždách, provinění proti dětem, recidiva*. U vězňů z Valdic se u mnoho respondentů, jako u žádné jiné skupiny, objevil trestný skutek *pedofilie*. Je zde možné polemizovat s názorem, že ač jsou vězni ve výkonu trestu za cokoliv, tento skutek, toto provinění proti dětem je u nich skutečně hrdelním zločinem a velmi často, dle šetření, by za tento udělili trest nejvyšší, absolutní, tedy trest smrti.

V souvislosti s předchozími otázkami je naskytnuta další souvislost a to jak respondenti hodnotí varianty aplikace hrdelního trestu. V dotazníku jim byla položena otázka pod číslem 8, jež zní:

Jaká varianta trestu smrti je podle Vašeho názoru nejvhodnější?

- *elektrické křeslo*
- *plynová komora*
- *smrtící injekce*
- *pověšení*
- *gilotina*
- *jiná:.....*

Pro názorný přehled je vypracován graf. V grafu je opět reprezentován názor všech 250 respondentů.

Graf č. 10 – jaká je podle Vás nejvhodnější varianta trestu smrti?

Z grafu je zcela evidentní, že naprostá většina dotázaných by v případě aplikace trestu smrti volila *smrtící injekci*. Podstatně menší oporu by výkon trestu měl v *elektrickém křesle*, zaměstnanci soudu variantu křesla neudali ani v jednom případě. Dalším možným výkonem hodnotově podobným k elektrickému křeslu patří *pověšení*. *Gilotinu* by zvolili pouze vězni. Do kolonky jiné byly vypsány následující možné varianty: *zastřelení, poprava sekyrou*.

Proč respondenti volili převážně smrtící injekci? Tento způsob je v podvědomí pobírán jako dostatečně *humánní*. Odsouzený při jeho aplikaci netrpí tolik, či vůbec, na rozdíl od jiných způsobů popravy. Druhým nejčastěji voleným způsobem se stalo elektrické křeslo. Snad možná proto,

že se jedná o taktéž zavedený nebo v minulosti často užívaný způsob popravy. Tím, že se jak smrtící injekce tak elektrické křeslo užívalo nebo užívá dodnes, je možné, že v podvědomí respondentů se právě proto tyto varianty zdají neadekvátnější. Mnoho vězňů uvedlo jako další způsob zastřelení. Poněkud brutální způsob, ale názor se vyskytl poměrně v mnoha dotaznících.

Celkově je náhled na aplikaci trestu smrti, spíš druhu výkonu, stejný u všech skupin vzorku.

3.4.2 VYHODNOCENÍ PŘEDPOKLADU Č. 2

Na začátku této kapitoly je opět uváděn předpoklad č. 2, který je následně vyhodnocován a ověřován.

Předpoklad č. 2.

Zavedení trestu smrti do právní legislativy v České republice by dle občanů v České republice mělo za následek snížení (zmírnění) páčání zvláště závažných trestných činů.

V tomto momentě je důležité si opět připomenout průvodní otázku u předpokladu č. 1. Tato otázka byla kladena respondentům, aby se vyjádřili k vyhodnocení účelnosti současného právního systému. Systém byl vyhodnocen jako nevyhovující. Je tedy následný předpoklad úzce spojen s touto průvodní otázkou a lze předpokládat podobné hodnocení jako u průvodní otázky.

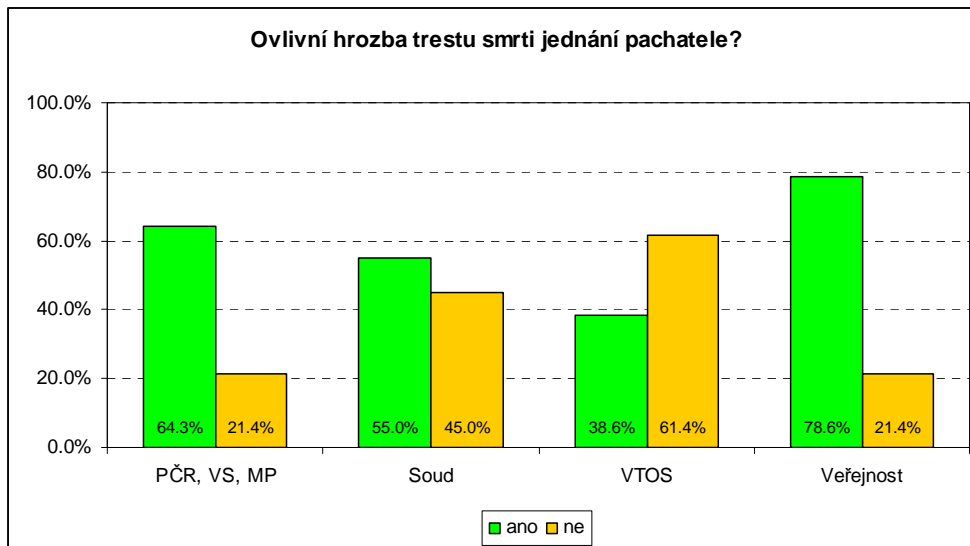
Otázkou směřující k ověření předpokladu č. 2 byla do dotazníku vložena následující otázka pod číslem 7:

Myslíte si, že hrozba trestu smrti ovlivní jednání pachatele?

- *ano*
- *ne*

Uzavřená otázka byla uložena všem respondentům, všichni na tuto otázku odpověděli.

Výsledné informace byly vyhodnoceny v následujícím grafu.

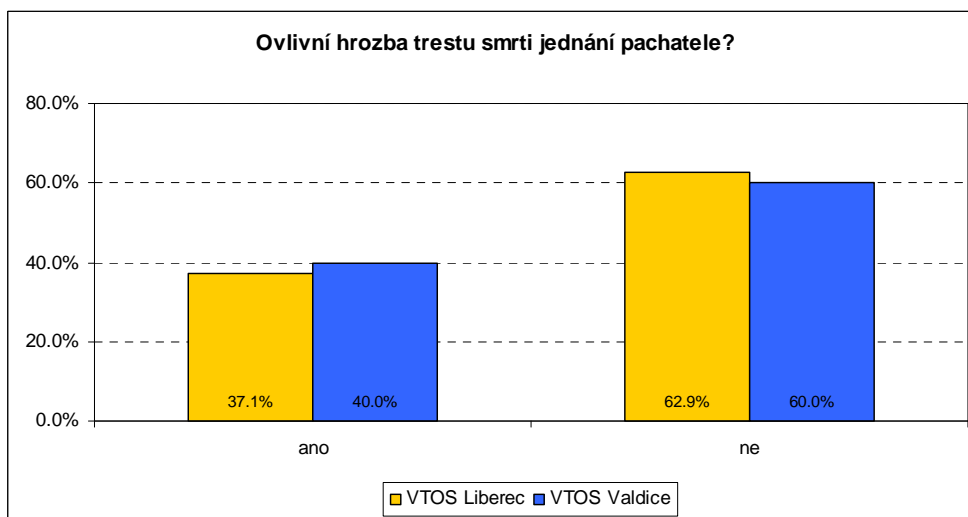
Graf č. 11 – ovlivní hrozba trestu smrti jednání pachatele?

V případě této otázky jsou největšími zástupci pro **kladnou** odpověď, odpověď „**ano**“, s celkem **78,6%** veřejnost a policisté s vězeňskou službou a městskými strážníky. Menší hodnotu než první skupinu tvoří hodnota zaměstnanců soudu, kteří **kladně** odpověděli v **55%**. Oproti tomu **vězni** ve výkonu trestu s verdiktem, že zavedení trestu smrti ovlivní jednání pachatele rozhodně **nesouhlasí**, pro „**ano**“ se vyjádřilo pouze 38,6% respondentů.

Je zajímavé zmínit výsledky první a poslední skupiny vzorku. Široká veřejnost zde má *stejný názor* jako fundovaní lidé v oblasti práva. Zde se mění společné názory první a druhé skupiny jak bylo ve vyšších oblastech šetření zvykem na shodu první a čtvrté skupiny. Zajímavým je názor respondentů z věznice. Ti spíše nesouhlasí s výrokem, že by zavedení trestu smrti nějak ovlivnilo jednání pachatele. Vědí snad tyto lidé ve výkonu trestu, že by sami dál páchali trestnou činnost, i kdyby tato sankce byla platnou právní sankcí? Nebo tak hodnotí na základě zjištění ze svého okolí,

z názorů svých spoluvězňů, v některých případech i kamarádů? Jsou tito lidé sociálně narušeni tak, že ani tato sankce by je nezastavila?

Pro podrobnější ilustraci a hodnocení je vložen další graf, který detailně rozepisuje názory obou skupin vězňů, neboť jejich názor je skutečně výjimečný nad ostatními skupinami.

Graf č. 12 – ovlivní hrozba trestu smrti jednání pachatele?

Zde je skutečně vidět detailní hodnocení respondentů ve výkonu *trestu odnětí svobody*. Nepatrný je rozdíl v odpovědi „ano“, rozdíl jsou necelá 3%, přičemž pro **kladnou** odpověď se rozhodlo **40%** dotázaných. Na druhé straně převyšují v podobě **60%** hodnoty pro odpověď „ne“. Více jak polovina dotázaných si myslí, že trest smrti neovlivní jednání pachatele v páčání trestné činnosti. Svým názorem se podstatně **liší** od zbylých třech skupin vzorku. Je tedy možné, že tito lidé opravdu odpovídali tak, že si otázku položili přímo na „tělo“ sami sobě a podle toho taktéž odpovídali?

Pro porovnání této otázky byla v dotazníku zakomponována další otázka s podobným charakterem. Oproti otázce předešlé, kde se respondenti museli vyjádřit pro jednu ze dvou možných odpovědí, byla v další otázce přidána odpověď třetí. Bylo tak učiněno, aby vyšlo najevo, zda je zřejmé, že si respondent stojí za svým názorem, nebo postupem času při vyplňování

dotazníku počal váhat, nebo se snad uchýlil k variantě, kde nemusí až tak přesně odpovědět a ponechal si v mysli rezervu?

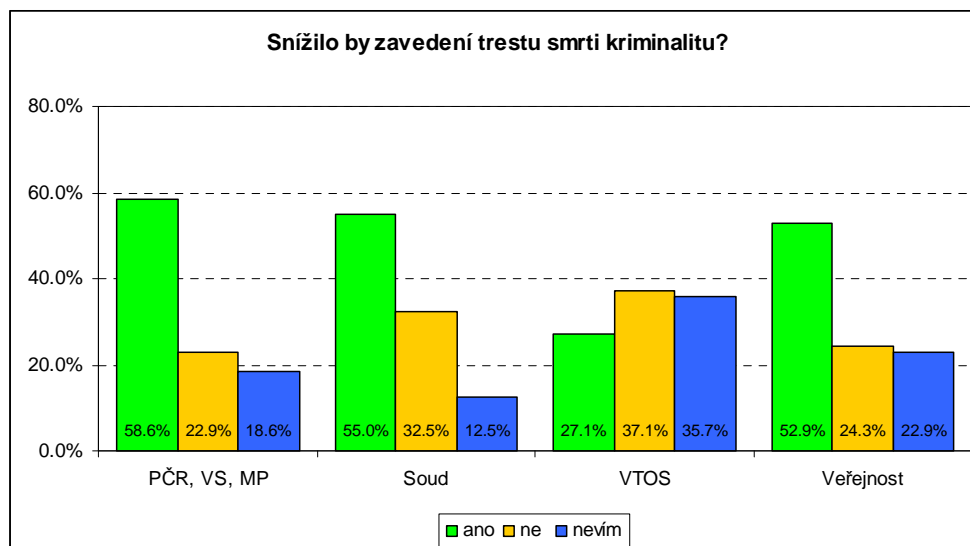
Další otázkou k ověření předpokladu č. 2 je otázka uvedená v dotazníku pod číslem 18:

Jste přesvědčen, že by zavedení trestu smrti snížilo kriminalitu?

- *ano*
- *ne*
- *nevím*

Uzavřená otázka se třemi variantami odpovědí byla položena všem respondentům stejně, odpovědělo všech 250 zúčastněných.

Výsledná data jsou vyobrazena v následujícím grafu.

Graf č. 13 – snížilo by zavedení trestu smrti kriminalitu?

Nicméně jsou názory vyrovnány. Ve třech případech respondenti odpověděli **kladně** na dotazovaný náhled a to lehce nad hranicí **50%**. **Zápornou** odpověď si zaškrtnuli ve dvou případech dokonce nad hranicí **30%**, ve dvou případech pak lehce nad hranicí **20%**. Již zmiňovaná odpověď „**nevím**“, která byla do této otázky zakomponována na rozdíl od otázky předchozí, využilo až s podivem mnoho respondentů. Ve dvou

případech je to hranice okolo **15%**, v jednom případě lehce nad **20%** a v jednom případě je to více než **30%**.

U první skupiny, skupiny policistů, vězeňské služby a strážníků bylo pro odpověď „**ano**“ celkem **58,6%** všech dotázaných. Oproti předchozí otázce je zde *pokles* v této odpovědi téměř o více jak 10%. Vzhledem k tomu, že prostřední hodnota pro odpověď „**ne**“ zůstala téměř identická, přesunulo se oněch více jak 10% do prostoru pro odpověď „**nevím**“. Vyvolala snad tato otázka, položená trošku jiným způsobem než otázka předchozí u respondenta váhání? Nebo se v této otázce vyjádřil přesněji, neboť v předchozí se musel vyjádřit pro jednu či druhou variantu? Je také možné, že respondenti ze skupiny uvažovali pouze o trestu smrti za sankci za zvlášť závažný trestný čin a „obyčejnou“ kriminalitu to pak nechá takovou, jakou je do dnešní doby. A tento druh kriminality rozhodně neklesá, ba naopak. Této kriminalitě jako postih trest smrti nehrozí.

U druhé skupiny, skupiny zastoupené zaměstnanci soudu, jsou výsledky podobné jako u první skupiny. Jen je zde méně respondentů co zaváhali, neboť pro „**nevím**“ se vyjádřilo o 6% dotázaných méně, výsledná hodnota je **12,5%**. Pro „**ano**“ se vyslovila více jak polovina, hodnota činí **55%**. Zbýlých **32,5%** hodnotí otázku **záporně**, vyjádřili se pro odpověď „**ne**“. Zde je možné, že se názory na tuto otázku shodují s první skupinou, neboť i tato skupina ví, jak se trestné činy rozdělují, jak se které postihují sankcemi, a že by skutečně trest smrti jako takový protiprávnímu jednání s nízkou či dokonce malou společenskou nebezpečností nezabránil.

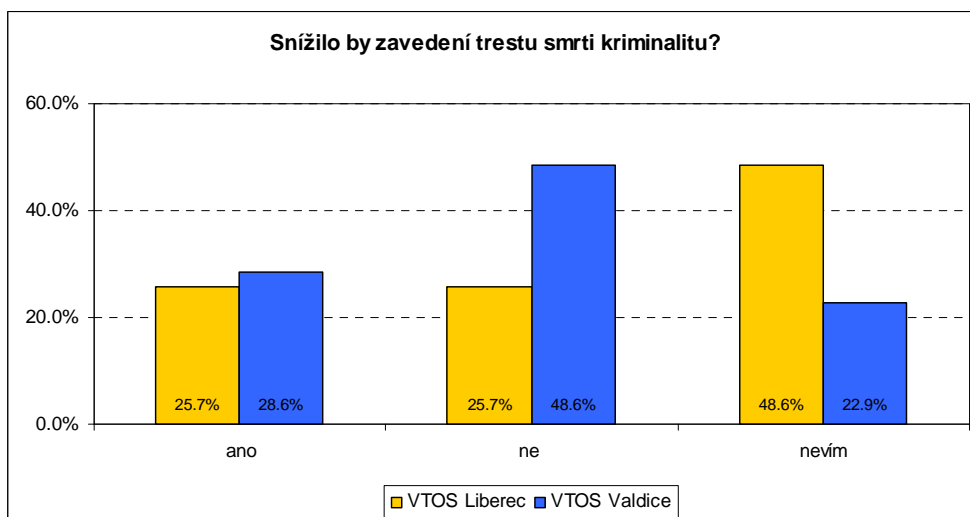
Třetí skupinu, skupinu která vybočuje, ostatně vybočovala i v předchozí otázce, je skupina vězňů. Je zřejmé, že i zde jsou odpovědi pro kladnou, zápornou i váhavou odpověď rovnoměrně rozložené. Hodnota tak jak bylo řečeno v první větě byly následující, **kladnou: 27,1%, zápornou 37,1%, váhavou 35,7%**. Je zde zaznamenán velký rozdíl, rozdíl 10%, v odpovědi pro „**ano**“ oproti předchozí otázce. Dále je zaznamenán prudký rozdíl

v odpovědi „**ne**“. Tento rozdíl činí téměř 30%, což je značné procento. Tito respondenti se zřejmě přesunuli do odpovědi „**nevím**“, neboť zde je zaregistrována hodnota **přes 30%**. Jako v předchozích skupinách, přesunuli se ti, co se v předchozí otázce museli rozhodnout pro nějakou variantu do současné váhavé odpovědi?

Skupina veřejnosti oproti ostatním skupinám není jiná. I zde zůstala hodnota pro „**ne**“ téměř stejná, jedná se o hodnotu **24,3%** v této otázce a v předchozí o 3% méně. Do sekce „**nevím**“ se přesunulo **22,9%** z odpovědi „**ano**“ z předchozí otázky. I zde je možné zauvažovat o přesnější odpovědi.

Ačkoliv jsou obě otázky rozdílné, v prvním případě se jedná o otázku s dvěmi odpověďmi, v druhé pak s třemi odpověďmi, hodnotnější informaci je možné zaznamenat u druhé otázky, ačkoliv se zdá, že odpověď „**nevím**“ by zde snad ani zahrnuta být neměla. V případě první otázky je však respondent tlačěn do jedné ze dvou odpovědí a tak se může zdát ve výsledku tato hodnota velmi zkreslená.

Vzhledem k výjimečnému náhledu názorů vězňů je v grafu vyčíslena hodnota odpovědí u každé věznice a jejich vězňů zvlášť.

Graf č. 14 – snížilo by zavedení trestu smrti kriminalitu?

Pro rozhodné „ano“ je u obou věznic pouze **čtvrtina dotázaných**. Hodnota věznice **Liberec** s **25,7%** a věznice **Valdice** s **28,6%** jsou téměř identické. Značný rozdíl je v odpovědi následující, v odpovědi záporné, tedy „ne“, trest smrti by kriminalitu nesnížil, zde jsou hodnoty věznice **Liberec** s **25,7 %** oproti věznici **Valdice** s **48,6 %** výrazně odlišné. Vězňové z Valdic jsou přesvědčeni téměř v polovině, že by tato sankce kriminalitu nijak neovlivnila, respektive nesnížila. V odpovědi „nevím“ vedou vězni z **Liberce** s **48,6%** oproti vězňům z **Valdic**, kteří jsou méně váhaví, odpověděli v tomto případě v **22,9%**.

Lze zde znovu uvést, že je rozdíl mezi typy věznic a uvnitř odsouzených lidí, a tak v případě valdických vězňů lze brát odpovědi jako více relevantnější, neboť zde jsou odsouzení za trestné činy s vyšší společenskou nebezpečností.

Vyhodnocením a prezentací získaných informací z dotazníkového šetření lze říci, že předpoklad číslo 2 (Zavedení trestu smrti do právní legislativy v České republice by dle občanů v České republice mělo za následek snížení (zmírnění) páčání zvláště závažných trestných činů) je plně ověřen a je možné ho realizovat jako potvrzený.

3.5 PŘÍPADOVÁ STUDIE

Do bakalářské práce je dále zakomponována i *případová studie*. V době, kdy jsem přemýšlela o tématu práce, mi přišlo jako samozřejmé uvést i reálný případ, který nebude nijak poskvrněný úpravami médií a fakta budou uvedena tak, jak se skutečně stala.

Rozmanitost mého zaměstnání mi přinesla i setkání s tím nejhorším, co se v životě člověka může stát. Tragédie, při níž přijde o život člověk. O co hroznější je případ ve studii, ve které přišel o život mladý muž rukou svého blízkého příbuzného.

Vzhledem k ochraně osobních dat a údajů budou v práci pozměněna veškerá osobní data, místo jmen jsou užity smyšlené iniciály, taktéž místo události je pozměněné. Případ je tak ojedinělý svým průběhem, že pozměněná data jsou nutností z důvodu možného ztotožnění.

Pro tvorbu je použita metoda studium dokumentace.

3.5.1 ANAMNÉZA

Anamnestické údaje o H.T. byly získány *heteroanamnézou*, a to prostudováním dostupné *spisové dokumentace případu*. Anamnéza je v tomto případě rozdělena dále na anamnézu rodinou, osobní, sociální a kriminální.

H.T. byl trestně prověřován pro trestné činy: Vraždy dle § 219 odst. 1, 2 písm. b); Poškození cizí věci dle § 257 odst. 1; Týrání zvířat dle § 203 odst. 2 trestního zákona. Trestně stíhán byl H.T. po provedení úkonů trestního řízení pro trestný čin **Vraždy dle § 219 odst. 2 trestního zákona**.

H.T. se ve 4. kvartálu roku 2006 **dopustil vraždy svého příného příbuzného**. Po činu utekl do zahraničí, kde byl na základě mezinárodního zatykače zatčen a převezen do České republiky. Zde následně pokračovalo vyšetřování pro výše zmíněný trestný čin.

3.5.1.1 OSOBNÍ ANAMNÉZA

H.T. se narodil v roce 1978 v téměř 40 tisícovém městě Libereckého kraje. Porodní okolnosti nejsou známy. Prodělal běžné dětské nemoci, operaci krčních mandlí. V dětství se pomočoval, stávalo se tak výjimečně, jednou do měsíce. V 19-ti letech byl vyšetřen na neurologii pro nutkavé močení. Operace žádné neprodělal, neměl úraz hlavy spojený s bezvědomím, netrpí žádnými záchvaty, není alergický, pohlavně nakažený nikdy nebyl.

Navštěvoval jesle, školku, základní školu, gymnázium, vystudoval vysokou školu ukončenou v roce 2002 promocí a získáním titulu inženýr ekonomie. Je nevoják, vykonával rok a půl civilní službu, zde měl velké konflikty. V předškolním věku byl samotář, neměl problémy s dětmi. Na základní škole měl jedničky, říkalo se o něm, že je zlobivé dítě.

Vývoj osobnosti probíhá disharmonicky. Egocentrický s nadneseným sebevědomím, v citové sféře je oslabený, afektivně nestabilní, se sklony k vyvolávání konfliktů. Dominantním rysem jeho povahy jsou ambivalentní vztahy a to jak k okolí, tak i k vlastní osobě. Na střední škole byly zaznamenány konflikty s profesory, totéž se opakovalo na vysoké škole, kde se stupňují arogantní postoje.

3.5.1.2 RODINNÁ ANAMNÉZA

Otec Z.T. narozen v roce 1951, vystudoval vysokou školu s titulem inženýr, podnikal. Otec byl přísný, H.T. ale nebyl týrán, od otce dostal jednou v životě facku. Otec míval období smutku, sedával večer sám, popíjel alkohol. Zemřel v 54 letech v roce 2005 na infarkt myokardu.

Matka I.T. narozena v roce 1950, učila na prvním stupni základní školy, nyní je v důchodu. Občas si stěžovala na slabé srdce, nebyla nikdy vážněji nemocná. V minulosti ambulantně vyšetřena z psychických důvodů. Matka

nekouří, alkohol pije minimálně. Matka byla náročná na výchovu, hlavně na H.T.

Bratr P.T. narozen 1975, od narození trpěl cukrovkou, ve škole mu říkali nervíček. Zemřel v roce 2006 násilnou smrtí.

Bratr R.T. narozen 1976, hodně cestoval i kvůli práci, byl v Americe a dalších státech. Zemřel v roce 2002, zabil se na motorce.

Rodiče H.T. se rozvedli v jeho pěti letech. Otec měl novou rodinu, přesto se dále stýkal se svými syny. Matka měla dva vážné vztahy, v jednom případě se za partnera provdala.

Babička S.M. trpěla schizofrenií, s rodinou se nestýkala. Dědeček byl pedant, s rodinou se stýkal, byl vzorem pro H.T., zemřel v roce 2000.

3.5.1.3 KRIMINÁLNÍ ANAMNÉZA

V roce 1997 prověřován pro trestné činy Krádež, Zpronevěra, Porušování domovní svobody, Poškození cizí věci. Odsouzen na jeden rok podmíněně, ve zkušební době se osvědčil.

3.5.1.4 SOCIÁLNÍ ANAMNÉZA

Zálibami jsou sport, závodně plaval, v roce 1991 se stal mistrem republiky. Baví ho běh, outdoor, lyže, snowboard, motorismus. Má rád muziku, hrával na kytaru. Čte literaturu faktu, od střední školy četl o Izraeli, vesmíru, přírodě, kultuře. Zajímal se o filozofii, společenské vědy. Po smrti bratra hledal smysl života.

Je svobodný, bezdětný, v minulosti měl 2-3 vážnější vztahy, jiných dívek měl mnoho, vyžíval se v platonických vztazích.

Hodnotová hierarchie: 1) víra, 2) matka a smysl života, nic jiného pro něj v životě není důležité. Vyrůstal v náboženské výchově, o víře přemýšlel od střední školy.

Mezi 4.-5. ročníkem vysoké školy studium přerušil, s bratry odletěl do USA, kde si chtěl vydělat peníze. Zde prožíval nehezke vztahy se svými příbuznými.

V roce 2004 nastoupil do bankovního ústavu jako osobní bankéř, po nějaké době získal vyšší post, po roce odešel na základě dohody z práce. Důvodem byl střet s autoritou. V roce 2005 po smrti otce odjel do cizího státu. Po nějaké době se vrátil, nastoupil opět v sektoru bankovníctví v postu vysokého manažera. I v této práci po půl roce skončil. Ihned poté prodal svůj majetek, byt přenechal matce a odjel do Izraele hledat pravdu a lásku. Zde ho čekalo zklamání, neboť se chtěl věnovat judaismu, ke kterému inklinoval, chudobě, pokoře, čekal středověk, ale Izrael je z pohledu H.T. civilizovanější než Česká republika. Zde se pokusil o sebevraždu, chodil po poušti, chtěl zemřít, ale našli ho vojáci. Z Izraele se vrátil v září roku 2006.

Neustále hledal víru, potřeboval najít svého boha, chtěl mít vztah přímo s bohem. Intenzivněji pocítil potřebu víry po smrti svého bratra R.T. V této době vyhledal pomoc psychiatra. Lékař nabídl hospitalizaci, tu on odmítl s tím, že není blázen.

V té době silně cítí, že jeho bratr P.T. mu vzal matku. Má pocit, že se bratrovi musí vyrovnat, aby si zasloužil lásku mámy. V té době fyzicky napadl svého bratra P.T., řešeno policií. Poté přišlo rozhodnutí, že musí zabít, aby zachránil život. Vše si naplánoval. Zabil pálkou a nožem, předtím zabil i psa, který si nezasloužil lásku, jež mu dával jeho bratr, láska byla jeho.

Útěk do ciziny. Do Izraele. Zde měl potyčku s policií, když vylezl na strom a nožem ohrožoval obyvatelstvo. Na základě mezinárodního zatykače převezen do vazební věznice v České republice.

3.5.2 PSYCHIATRICKÉ VYŠETŘENÍ

Vyšetření probíhalo již za omezení svobody.

Emotivita je výrazně nestabilní, kolísavá, emočně plochý, bez empatie, s narušenou sociabilitou. Vůči ostatním lidem je hostinný a agresivní. Je výrazně egocentrický, manipulativní, prosazuje se silou, agresí, bez sociální citlivosti. Aktuálně emotivní zážitky kolísají i do deprese, rezignace, nespokojenosti s vlastní identitou a osobou. Znamky psychické tenze se zvýšeným rizikem provalení destruktivních reakcí s agresí, kdy agrese je momentálně zaměřena proti sobě. Výrazné ambivalence k sobě i okolí.

Intelektové schopnosti jsou v pásmu nadprůměru, intelekt není vyvážený, jsou známky oslabení v tzv. sociální inteligenci se sníženou schopností sociability, vymizením empatie, přezíravým hodnocením ostatních, s projevy despektu a nadřazenosti vůči lidem. Svě okolí hodnotí černobíle. Jsou známy vyšší logické schopnosti, kritičnost a soudnost jsou stagnovány psychickým stavem.

Ve vztazích s lidmi nenalézá snadno přátele. Je samotářský, egocentrický. Jsou viditelné náznaky sadismu, má určitou radost z toho, že jiným lidem ublížil, ve zlosti je agresivní k lidem i k věcem, cítí se nešťastný.

Závažné poruchy prožívání a emocí, krutost. Sklon k hypochondriismu, které je až bludné hloubky. Je vůči okolí paranoidní, ostražitý, samotářský, orientovaný na svůj vnitřní svět, vůči okolí vystupuje nepřátelsky a

agresivně. Nejvýrazněji jsou zvýrazněny asociální sklony s nerespektováním sociálních norem a pravidel s bezcitností.

V minulosti po návštěvě lékaře psychiatra uvedena farmakologická léčba.

Psychicky se cítí mizerně, přemýšlí o sebevraždě každý den, o jedu, podřezání, chce to už mít za sebou. Pije silné kafe, aby měl infarkt. Je pro něj strašné co udělal, má výčitky svědomí. Kdyby mohl, dal by svůj život za to, vzít to zpět. Myslel si, že je spasitel, místo toho je troska.

Motivace činu byla patologická, šlo o jednání vlivem plně rozvinutého psychotického onemocnění. Rozpoznávací i ovládací schopnost byly v důsledku duševní choroby vymizelé. Duševní choroba v kombinaci s osobnostními charakteristikami posuzovaného ho činí nebezpečného pro okolí. Z těchto důvodů bylo znalci navrženo uložení ochranného léčení v psychiatrickém zařízení a to ústavní formou.

Tedy, obviněný se dopustil trestného činu ve fázi plně rozvinuté duševní choroby, jednal pod vlivem chorobně zmateného (bludného) myšlení i vnímání, schopnosti byly vymizelé. Jednání obviněného bylo pod psychickým chápáním reality.

Obviněný není schopen se účastnit trestního řízení a není schopen chápat smysl eventuálně uloženého trestu. Snížená sociální adaptabilita.

Prognóza: další vývoj osobnosti ve vztahu k protispolečenskému jednání je značně nejistá a riziková. V podstatě záleží na průběhu psychózy v budoucnu (jsou rizika recidivy), prozatím nelze předvídat dynamiku onemocnění do budoucna. Resocializace nelze aktuálně detailně posoudit, bude záležet na afektu léčby.

Motivace jednání H.T. není plně v souladu s jeho osobností. Motivace má chorobný charakter, jednání bylo motivováno psychotickými poruchami myšlení a vnímání okolní reality.

Je nutná dlouhodobá ústavní léčba.

V současné době se H.T. nachází v psychiatrické léčebně kam, byl převezen ihned po vynesení rozsudku soudu o uložení ochranné léčby vykonávané ústavně.

3.5.3 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Vzhledem k možné recidivě, jež je v současné době diagnostikována, je případné propuštění na svobodu v případě H.T. zcela nereálné. Vlivem farmaceutické léčby a dalšího terapeutického postupu se v budoucnu nevylučuje znovu zařazení do běžného života. Není vyloučen pobyt v detenčním ústavu v Brně.

4 ZÁVĚR

Diskuze, diskuze, diskuze. Jedním slovem lze pojmenovat rozsáhlou problematiku trestu smrti. V historii hrdelního trestu se v mnoha okamžicích jednalo o nástin brutality, nespravedlnosti, morbidity a odplaty v obrovské míře. Na druhou stranu byla zjednána absolutní poslušnost. Kde vzít tedy odpověď na otázku, zda je či není trest smrti plnohodnotnou sankcí patřící do právního rámce?

Teorie je zpracována dle dostupných tištěných či internetových zdrojů. Byly položeny dva předpoklady pro dotazníkové šetření, které probíhalo 14 dní a zúčastnilo se ho přesně 250 respondentů. Ti zahrnovali vzorek policistů, vězeňské služby, strážníků dále zaměstnanců soudu, vězňů ve výkonu trestu odnětí svobody a veřejnosti.

Součástí praktické části je vypracování případové studie na zamyšlení, zda lze polemizovat o uvalení trestu smrti i v případě prokázání chorobou poškozené mysli.

Dotazníkovým šetřením byly ověřovány dva předpoklady, které byly vyhodnocené jako plně ověřené. Lze tedy říci, že trest smrti by občané této země volili jako způsob sankce a dále si občané myslí, že by aplikace absolutního trestu snížila kriminalitu.

Mnohé výsledky v dotazníkovém šetření jsou překvapující. Výsledky vzorku jsou doplněny o některé komparace skupin ze vzorku. V zásadě se vzorek vyjadřoval kladně k postoji zavedení a realizace trestu smrti.

Realizace zavedení trestu smrti je do našeho právního systému absolutně vyloučena a to z důvodu vazeb dalších právních úprav, které tento trest zakazují. V mnoha pádech skloňovaná Evropská unie má v současné době také významné a zásadní slovo, ta se snaží o absolutní výmaz

z právního systému všech jejích členů a nejen těch, ale i dalších států, kteří doposavad trest smrti uplatňují.

Závěrem lze z šetření uvést, že většina respondentů se vyjádřila pro „ano“ trest smrti a taktéž uvedli „ano“ pro názor, že přítomnost trestu smrti by snížila kriminalitu.

Tento závěr by bylo možné hodnotit jako přínos pro oblast trestního práva konkrétně oboru zabývající se trestem smrti. Dalším neméně významným bodem je orientace v názorech na souvislé otázky k této sankci. Jedná se o názory na způsob výkonu trestu smrti, na trestné činy za něž by byli ochotni absolutní trest uložit, neméně zajímavé je možné označit komparaci respondentů v jedné skupině vzorku, jejíž výsledky přinášejí často překvapivé výsledky.

V oblasti trestu smrti je možné za několik let ověřit znovu uložené předpoklady, neboť lidstvo se vyvíjí a tak je možné, že se bude i nějakým směrem vyvíjet názor a postoj společnosti na trest smrti.

5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Spíše než o diskuzi a polemizování o zavedení trestu smrti, které je v tomto případě absolutně vyloučené vzhledem k současné právní situaci, by se měl spíše zájem přiklonit k tomu, jak efektivně řešit nyní stále se zvyšující kriminalitu.

V současné době se denně setkáváme s pácháním protiprávního jednání, od toho nejméně nebezpečného až po ty nejtěžší zločiny. Obětí obojího protiprávního jednání se stávají děti i lidé všech věkových kategorií.

V současné době je v České republice 11 vazebních věznic a 24 klasických věznic. Většina těchto věznic je v současné době nad limitem pro počet ubytovaných.

Lze učinit opatření zde, tedy spíše tak, aby nedocházelo k těmto stavům?

Prevence. Činnost, která by mohla v mnohém nahradit výstrahu obrovskými sankcemi za spáchání protiprávního jednání, či dokonce by adekvátně nahradila hrozbu trestem smrti. Musela by ale její náplň být prováděna řádně a zejména pak plnohodnotně. Prevence by měla „cíhat“ a být aplikovaná na každém místě, kde se může potencionálně vyskytnout jakékoliv jednání, které není v souladu s právními normami. Prevence musí být tam, kde je výskyt potencionálních obětí, to znamená děti ve školce, školách, staří lidé doma, ale i v seniorských domech nebo mladé dívky navštěvující noční zábavní centra. Prevence by měla být znát v obchodech a dalších prostorách, kde dochází ke krádežím a další a další.

V prvním případě by se však lidé měli poučit nejen z vlastních chyb, ale i chyb těch, kteří již nějakým způsobem byli dotčeni jednáním, které je nějakým zákonným způsobem poškodilo. Zde je občas podle neustále

opakovaných stejných či podobných činů zřejmé, proč tedy k tomuto dochází. Absence dostatečné prevence.

Navrhovaným řešením by v tomto případě byly časté kampaně, ať již ze strany bezpečnostních složek jakou je Policie a Městská policie. Dalším důležitým dílcem prevence by jednoznačně měly být různé organizace řízené organizačními články státu, tedy měst, obcí.

Ona prevence by dále měla být publikovaná největším a v současné době nejvyužívanějším nositelem informací - internetem. V druhé řadě by měla stát masmédiá, tedy televizní stanice a rozhlasové kanály.

Lidé jsou od pradávna nepoučitelní, a tak je dost pravděpodobné, že by míra prevence měla být intenzivnější než intenzivní. A co by mělo být měřítkem úspěšné prevence, když by v ideálním případě byla zveřejňována všude tam, kde by měla plnit svůj účel? Již na začátku zmíněná kriminalita, by v tomto případě měla klesat a výskyt protiprávního jednání by se výrazně omezil. Snížil by se v neposlední řadě výskyt recidivy u těch zločinů, u kterých jde pevnou a důslednou prevencí recidivě zabránit.

Jak je v případě aplikace prevence u potencionálních obětí v první možnosti, pak ve druhé se lze návrhem zastavit u pachatelů protiprávního jednání. Zde je možné debatovat o snad jediné možné variantě a to **zpřísnění trestů**. Zvýšení trestů především pak u recidivy a zvláště závažných trestných činů a také tam, kde je předpoklad, že výchovný ráz věznic se u odsouzeného neosvědčí a je třeba k jeho nápravě více času. V mnohém by bylo jednodušší dekriminalizovat některé trestné činy, které nejsou pro společnost až tak nebezpečné a o to více zviditelnit a zpřísnit ty činy, o kterých je pojednáváno výše. Pokud se již ale odsouzený dostane do výkonu trestu odnětí svobody, měl by být tento pobyt chápán jako sankce a ne v případě některých odsouzených, kteří se do výkonu vrací, neboť je zde o ně velmi dobře z jejich pohledu postaráno. Ti pak po propuštění

páchají úmyslně trestnou činnost s vidinou vrátit se zpět do věznice. Je polemické, zda by *trest smrti* a jeho zakotvení v trestním právu mělo vliv na páchání trestné činnosti, u recidivistů by to bylo pravděpodobné, v některých případech a charakteru páchání trestných činů, obzvlášť těch závažných, je to pak sporadické. Lidé jsou toho názoru, že pojem trest smrti zakotvený v paragrafech by jistě tento odpudivý ráz k páchání trestné činnosti měl. A pak by se snad účel otočil i k odvrácení zvyšující se kriminality a možná by pak došlo i ke snížení hranice kriminality.

Další návrh vlastně není až tak návrhem, jako spíš připomenutím, odkud by měl vzejít správný krok k úspěšnému a špatnostmi neposkvřenému životu a tím je **rodina**. Rodina je základním článkem státu a rodina by měla každému vnést do vědomí to, co je v životě každého správné a čemu se v životě vyvarovat, jak projít celým jeho průběhem bez většího úhony na sobě či úhony spáchané na jiných. Rodina pak funguje jako prevence proti tomu stát se obětí a výchovný způsob vedení pak i jako prevence k páchání takového jednání, které není pro společnost přípustné.

Všechna navrhovaná opatření jsou rozdílná. Každé je vedeno jiným směrem. Ovšem je nezbytné podotknout, že všechna spolu úzce souvisí. Pakliže by navrhovaná opatření zafungovala v tom nejideálnějším možném způsobu jaký je možný, došlo by v prostoru kriminality k výrazné změně, a to především ke změně pozitivní, což je přáním každého člověka.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Amnesty international Česká republika : Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost [online]. [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.amnesty.cz/zpravy/Trest-smrti-ve-svete-2006-zaznamenano-1591-poprav/>>.

BARRING, Ludwig. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha : Naše vojsko, 2008. 166 s., 32 s. obr. příl. ISBN 978-80-206-0975-5.

BEST, Cornelia C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 1996. 177 s. ISBN 80-85765-56-X.

Consilium eruopa [online]. [cit. 2009-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/10015.cs08.pdf>>.

FRANCEK, Jindřich. *Katovské řemeslo v českých zemích*. 1. vyd. Hradec Králové : Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 2007. 104 s. ISBN 978-80-85031-70-1.

CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Vyd. 1. [Praha] : Petrklíč, 2004. 175 s. ISBN 80-7229-107-6.

LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. opr. a rozš. vyd. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 294 s. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; č. 2. ISBN 80-86621-09-X.

MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti : dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Vyd. 1. Praha : Rybka Publishers : Knižní klub, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3.

OPIE, Robert Frederick. *Gilotina*. Vyd. 1. Ostrava : Domino, 2004. 189 s., [16] s. obr. příl. Historická řada. ISBN 80-7303-218-X.

Ottův slovník naučný XXV : Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. [1.] vyd. Praha : J. Otto, 1906. 995 s.

PEŠATOVÁ, Ilona, ŠVINGALOVÁ, Dana. *Postup při zpracování závěrečné práce pro pracovníky ve vězeňství a policisty*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2004. 36 s. ISBN 80-7083-893-0.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita 2007. 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.

ŠINDELÁŘ, Vladimír. *Cesta na popraviště*. Vyd. 1. Praha : Baronet, 1997. 291 s. Toulky ; sv. 1. ISBN 80-7214-045-0.

ŠVINGALOVÁ, Dana, PEŠATOVÁ, Ilona. *Uvedení do výzkumu a metodika tvorby bakalářské práce*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita, 2006. 78 s. ISBN 80-7372-046-9.

ŠVINGALOVÁ, Dana, PEŠATOVÁ, Ilona. *Zpracování a prezentace odborných informací : distanční informační text*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2004. 29 s. ISBN 80-7083-858-2.

Trestní předpisy, přestupky. Ostrava : Sagit, [2008]. 448 s. ÚZ : úplné znění ; č. 679. ISBN 978-80-7208-691-7.

Universum : všeobecná encyklopedie. Vyd. 1. 9. díl, Sp-T. V Praze : Odeon, 2001. 646 s. ISBN 80-207-1071-X.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese : variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 1. Praha : Portál, 1999. 444 s. ISBN 80-7178-214-9.

Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích. Vyd. 1. Díl 4, Ř/Ž. Praha : Nakladatelský dům OP : Diderot, 1998. 717 s. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-85841-37-1.

Wikipedia : *Trest smrti* [online]. [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti>.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník (viz text strana 52).

Příloha č. 1: Dotazník (viz strana 52).

DOTAZNÍK

Vážený respondente,
máte před sebou dotazník, díky kterému bych s Vaší pomocí ráda zjistila, jaké postoje a názory zaujímáte k oblasti trestu smrti v České republice.

Prosím Vás o spolupráci při vyplňování dotazníku. Každou otázku si pozorně přečtete a zakroužkujete pro Vás nejvýstižnější odpověď. V některých otázkách je možnost více odpovědí, nebo i možnost připojit Váš názor.

Dotazník je zcela anonymní, dobrovolný. Výsledky pro mě budou velmi hodnotné a cenné pro tvorbu mé bakalářské práce na téma Trest smrti, postoj společnosti.

Za vyplnění a zpětné odevzdání předem děkuji.

Petra Havlíková

1) Přečetl(a) jste si někdy nějakou publikaci o trestu smrti?

- ano
- ne
- nezajímá mě to

2) Víte do jakého roku platil trest smrti v naší republice?

- 1945
- 1989
- 1991

3) Je z Vašeho pohledu současný právní systém postačující k nápravě zločinců?

- ano
- ne
- nevím

4) Jaký je podle Vás vývoj kriminality od roku 1989 v České republice?

- snižuje se
- zvyšuje se
- zůstává stejná
- nesleduji to

5) V případě platnosti trestu smrti, bych tento udělil(a) za trestný čin (lze vybrat více možností, nebo doplnit):

- těžké ublížení na zdraví
- znásilnění
- vraždy
- jiné:

6) Pokud se mám ihned rozhodnout, pro zavedení trestu smrti:

- jsem
- nejsem

7) Myslíte si, že hrozba trestu smrti ovlivní jednání pachatele?

- ano
- ne

8) Jaká varianta trestu smrti je podle Vašeho názoru nejvhodnější:

- elektrické křeslo
- plynová komora
- smrtící injekce
- pověšení
- stětí (gilotina)
- jiná.....

9) V době, kdy vyplňujete tento dotazník, pracujete jako zaměstnanec:

- soudu
- policie České republiky, Městské policie, ve vězeňství
- v oboru psychologie nebo podobném oboru
- jsem ve výkonu trestu odnětí svobody
- jiné:

10) Jste věřící?

- ano
- ne

11) Vyberte Váš věk:

- 18-25
- 26-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- více

12) Setkal(a) jste se, nebo někdo z Vašeho okolí, se zločinem, za který byste uložil(a) trest smrti?

- ano, setkali
- ne, nesetkali

13) Myslíte si, že i v dnešní době je možný výskyt justičních omylů?

- ano
- ne

14) Při představě, že můžete rozhodnout o výkonu trestu smrti, byl(a) byste ochoten(a) tento udělit?

- ano, trest smrti bych udělil(a)
- ne, trest smrti bych nikdy neudělil(a)

15) Myslíte si, že výkon trestu smrti by měl být zpřístupněn veřejnosti?

- ano
- ne

16) Jaký názor zaujímáte k humánnosti (lidská důstojnost) v souvislosti s trestem smrti:

- shoduji se s názorem „zub za zub“, pocit humánnosti v tomto případě neuznávám
- shoduji se s názorem trestat, ale s přihlédnutím k aspektu humánnosti
- humánnost je u mě na prvním místě, trest smrti neuznávám

17) O možnosti zavedení trestu smrti do právního rámce v ČR mají rozhodnout:

- zákonodárci
- občané v referendu

18) Jste přesvědčen(a), že by zavedení trestu smrti snížilo kriminalitu?

- ano
- ne
- nevím

19) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen(a)
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

20) Jste:

- muž
- žena

Velmi Vám děkuji za čas strávený nad vyplněním dotazníku.

